

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV [i.e. V.]. An peccata ita subsint divinæ providentiæ, ut etiam
subjiciantur ejus causalitati?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

sentiam à libertate objectivè accepta, non à libertate executivè posita, & hoc consequentia sufficit, ad hoc ut libertas integra servetur: quod si sedulo meditaremur Adversarij, faciliùs intelligerent, & se nostrâ prædeterminatione difficultatibus obrui non quererentur; si, inquam, cõsiderarent, præscientiam & prædeterminationem esse causam libertatis, originantem libertatem, factricem, effectricem, & operatricem libertatis, non minus ac ipse actus sit effectus libertatis, originatus à libertate, ab illa factus, & veluti operatione productus.

Sed in hoc dicent Adversarij, difficultatem nostræ sententiæ consistere: quod possit dari aliquod antecedens, infallibiliter libertatem causans, ipsos non inficiari; quod verò si semel illud itaque verum admittatur, sequetur evidenter quod prædeterminatione aut præscientia foueat potius quàm destruat libertatem, in ea suppositione se dicunt herere, nec eos illam capere, aut à nobis capi posse existimant.

Fam ergo cum ipsis aequale periculum iustinemus, quod sic declaro. Fuit aliquorum opinio quam communiter Metaphysici rejiciunt, non dari libertatem in actu secundo, sed omnem actum secundum habere necessitatem essendi libertati adversariam. Si ergo protervè contendant illius omnium calculo damnata opinionis Authores, omnem necessitatem strangulare libertatem; nonne statim ad implicantiã, non est in hoc quod necessitas ex ipsa libertate oriatur, tanquam ad sacrum azylum confugient? Quomodo ergo fieri potest, ut non intelligant, quàm rationabiliter nos cum argumentis illorum urgemur, quibus probant necessitatem nostram esse inimicam libertati, ad implicantiã ipsis quoque manifestam, quæ est in hoc quod præscientia causet libertatem, veluti ad inviolabile azylum recurramus?

Imò quod possit Deus infallibilitatem provenientem in voluntate suâ præscientiã, illesã libertate constituere, ex Adversariorum principiis aliã ratione confirmo. Docet Suarez, quem plerique Patres Societatis secuti sunt in Metaphysica disp. 19. sect. 3. posse dari præternaturalem motionem, quã, stante indifferentiã judicij, ita à Deo voluntas abripiatur, ut jam in alteram contradictionis partem, non liberè, sed omnino necessariò feratur quod repetit etiam in opusculis libro 1. de auxili. cap. 2. num. 12. quod ipse hac ratione ostendit. Cum in voluntate libera duplex sit potestas (ad volendum scilicet, & non volendum) neutra earum est infinite virtutis & efficacia: Ergo in utraque potest superari à Deo superiori agente, qui est infinite virtutis & efficacia: Ergo stante adhuc & perseverante indifferentiã judicij, potest à Deo ita moveri & agi voluntas nostra, quatenus habet potestatem volendi, ut sit prorùs impotens ad resistendum, nec possit ullo modo uti alterã potestate, quam habet ad nolendum: Ergo tunc in tali actu non erit usus libertatis, etiam si facultas in re sit libera, & objectum ita sit propositum, ut necessitatem non inferat. Hanc rationem bene tenete, & videte quale argumentum pro nostrâ Scholæ verissima doctrina sumatur.

Et sic discurrete. Secundum prædictam Suarez, viri doctissimi, opinionem, Deus potest à voluntate auferre libertatem, eam ad alteram partem contradictionis determinando: quia facultas quam habet voluntas ad utrumlibet, est finita, & consequenter à divine virtutis efficacia superabilis: at similiter facultas, quam habet voluntas ad operandum fallibiliter, est finita: Ergo potest ab efficacia divina virtutis superari. Sicut ergo

A per hanc fieri potest, ut voluntas in alteram partem naturali necessitate flectatur; ita per eandem fieri poterit, ut in eandem partem, salva libertate, infallibiliter inclinetur.

Quod si contendant hoc fieri non posse, ob essentialiã connexionem, quæ est inter modum fallibiliter operandi, & liberè operandi, ex qua connexionem oritur ut non possit Deus, illas à libertate, voluntatem inclinare ad infallibiliter operandum: dicatis statim, quod licet libera facultas agendi & non agendi, sit finita, tamen est necessariò, & essentialiter annexa indifferentiã judicij, ut nequeat Deus indifferentiam objectivam & judicij conservare, quin facultatem ad utrumlibet potentia libera conservet; siquidem facultas libera voluntatis ad agendum, nil aliud est, quàm ipsissima potentia voluntatis, ut connotans objectum indifferenter propositum: Igitur, vel dicendum est, quod casum suum contra nos Suarez, ejusque sectatores non probent; vel si probant, quod efficacius ex eodem principio nos colligamus, efficaciam præcedentem esse libertatis amicam, & conubernalem; quod jam satis à nobis manifestatum esse arbitramur. Hæc Pater Libelli, vir Caramuelis judicio acutissimus.

Alterum quod idem Author demonstrat, à quo nimirum S. Thomas hunc modum conciliandi libertatem cum Dei præscientia, & divinorum decretorum causalitate, acceperit, in Tractatu de prædeterminatione referemus.

Disp. 6.
art. 2.
§. 2.

ARTICVLVS IV.

An peccata ita subsint divine providentiæ, ut etiam subjiciantur ejus causalitati?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum.

E Xtra dubium est, peccata aliquo modo subijci divine providentiæ: Primò quidem, quia Deus ordinat peccata, ut si saltem secundum se nihil conferant universi perfectioni, conferant, saltè ordini suo. Sic paucæ præcisè sumptæ, nihil conferunt cantui, plurimùm tamen ad ejus harmoniam & suavitatem conducunt, si debito modo disponantur, & certis quibusdam intervallis fiant. Sic etiam umbræ conferunt picturæ, & maculæ pulchritudini faciei. Unde egregiè Augustinus libro imperfecto de Genesi ad litteram, cap. 5. Non dicimus (inquit) Deum fecisse tenebras, quoniam speciem ipsam Deus fecit, non privationes quæ ad nihilum pertinent: quas tamen ab eo ordinatas intelligimus, cum dicitur, Et divisit Deus inter lucem & tenebras Genes. 5. Ne vel ipsa privationes non haberent ordinem suum, Deo cuncta regente atque administrante: sicut in cantando interpositiones silentiorum certis & moderatis intervallis, quamvis vocum privationes sint, bene tamen ordinantur ab iis qui cantare sciunt, & suavitati universæ canitena aliquid conferunt. Et umbra in picturis eminentiora quæque distinguunt ac non specie, sed ordine placent. Nam & vitiorum nostrorum non est auctor Deus, sed tamen ordinator est, cum eo loco peccatores constituunt, & ea perpeti cogit quæ merentur. Ad hoc valet quod oves ponuntur ad dexteram, hœdi autem ad sinistram. Quædam ergo & facit Deus & ordinat, quædam verò tantum ordinat. Justos & facit & ordinat, peccatores autem, in quantum peccatores sunt, non

149.

facit, sed ordinat tantū. Ipso ergo faciente, pulchra sunt singula. & ipso ordinante, pulchra sunt omnia.

130. Certum est etiam, quod Deus peccatoribus utitur ut exequatur consilium voluntatis suae: sic prodicione Judae, & Judaeorum scelere, ad implendum humanae Redemptionis Mysterium usus est. Ut elevaretur Joseph ad solium & thronum Aegypti, non inutilis fuit Deo invidia fratrum ipsius, nec impudicitia uxoris Putiphar. Hinc est quod in Scriptura dicuntur aliquando peccata fieri ex imperio, consilio, & intentione Dei, quia scilicet haec exequitur Deus per hominum peccata. Unde Augustinus in Enchiridione cap. 101. *Deus quasdam voluntates suas, utique bonas, implet per hominum voluntates malas, sicut per Judaeos malevolos, bonā voluntate Patris, Christus pro nobis occisus est.* Et cap. 100. *Haec sunt (inquit) magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, & tam exquisita, ut cum angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod ipsa voluit, fecisset, etiam per eandem creatura voluntatem, quā factum est quod Creator noluit, impletet ipse quod voluit, bene utens & malis, tanquam summē bonus, ad eorum damnationem quos justē praedestinavit ad poenā, & ad eorum salutē quos benignē praedestinavit ad gratiam. Quāntum enim ad ipsos attinet, quod ipse noluit fecerunt, quantum verō ad omnipotentiam Dei, nullo modo id efficere valuerūt, hoc quippe ipso quod contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus; propterea namque magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro & ineffabili modo non fiat praefer ejus voluntatem quod etiam contra ejus sit voluntatem; quia non fieret, si non sineret, nec utique nolens finit, sed volens: nec sineret bonus fieri malē, nisi omnipotens etiam de malo posset facere bene.* Haec ille non minus acutē quam sapienter. Inde ergo Deus bene, unde nos malē, quodque nobis non inutile modo, sed & malum ac noxium, illi utile est & bonum. Unde Boetius 4. de Consolat. prosā sexta: *Sola est divina vis, cui mala quaque bona sunt, cum eis competenter utendo, alicujus boni elicit effectum.* Haec ut dixi certa & indubitata sunt apud omnes, sed gravis difficultas est, an peccata ita subsint divinae providentiae, ut etiam aliquo modo subjiciantur ejus causalitati, pro cuius resolutione, quaedam breviter hinc observanda sunt.

131. In primis enim notandū est, duo in peccato commissionis reperiri, materiale scilicet, & formale. Formale peccati est ipsa deformitas & malitia per quam constituitur formaliter in ratione peccati, & mali moralis: sive haec consistat formaliter in privatione rectitudinis, sive in positivo, sive in utroque simul: de quo in Tractatu de peccatis.

Disp. 3. art. 1. Materiale verō, est actus à voluntate elicited, vel imperatus, qui est subjectum malitiae, diciturque malus moraliter, sive ab objecto, sive à circumstantiis: de quo in eodem Tractatu.

132. Notandum tercio, materiale peccati, sive fundamentum malitiae moralis, posse duobus modis considerari. Primo formaliter & reduplicativē, prout scilicet fundat ipsam malitiam & deformitatem. Secundo materialiter, seu specificativē, quatenus dicit illud quod aliās est materiale & fundamentum malitiae peccati, non tamen prout est hujusmodi. Sicut possumus considerare fundamentum relationis, & formaliter quatenus est fundamentum, & materialiter, quatenus est res quae aliās ejus fundamentum est. Unde

A sicut fundamentum relationis absolute & materialiter sumptum, pertinet ad suum speciale genus: puta substantiae, qualitatis, vel actionis: quatenus verō fundamentum formaliter & reduplicativē, reducit ad lineam relativorum, tanquam initiativum ipsorum. Ita materiale peccati, absolute & materialiter sumptum, pertinet ad lineam entis & boni transcendentaliter. Formaliter verō & reduplicativē consideratum, pertinet reduktivē & initiativē ad lineam mali moralis, veluti initiativum ipsius.

Notandum quarto, duplicem dari in Deo motionem. Unam generalem, quā ut provisor universalis exhibet auxilium & concursum, qui absolute necessarius ut est homo per rationem determinet ead id quod est bonum verum vel apparens. Alteram verō specialem, per quam Deus specialiter movet ad aliquid determinatē volendum, quod est verum bonum; nempe consilio, inspiratione, praeepto; & tunc fungitur munere provisoris particularis, de nobis solliciti, nosque in agendo non solum ad bonum transcendens, sed etiam ad bonum honestum, & nostrae naturae congruum, ordinantis: quod ut melius percipiatur.

Notandum quinto: inter haec duo genera motionum, plura interesse discrimina. Prima enim, ut diximus, est generalis, & communis omnibus causis secundis. Secunda specialis, nec potest convenire nisi creaturae rationali. Prima pertinet ad ordinem physicum, secunda spectat ad ordinem morale. Prima est praecisiva, & attingit solum in actu ad quem movet, entitatem, actualitatem, vitalitatem, bonitatem transcendentalem, aliasque rationes ad lineam entis pertinentes; & abstrahit à deformitate & malitia morali, quae per accidens, & ex defectibilitate creaturae rationalis, actui libero adjungitur. Secunda verō non est praecisiva, sed terminatur ad actum ut vestitum omnibus circumstantiis, & secundum omnes conditiones & modos quos recipit ab operante; unde si actus ad quem movet sit malus, & regulis morum difformis, talis motio, secundario saltem & indirecte, ad ipsam malitiam, & deformitatem se extendit.

§. II.

Lutheri & Calvinii errores referuntur.

L Vtherus & Calvinus, duo praecipua antiqui draconis capita, ad quorum vipereos sibilos totus orbis cohorrui: existimantes liberum arbitrium per peccatum originale in nobis esse extinctum, & divinum decretum humanae voluntati necessitatem imponere, nihilque in mundo liberē & contingenter evenire: consequenter ad hunc errorem, dixerunt, non esse in potestate hominis vias suas bonas aut malas facere, sed hominem à Deo necessitari ad peccandum; illumque operari in nobis opera mala, sicut & bona; voluntate humana merē passivē se habente, vel solum spontaneē concurrente. Ita docet Lutherus in assertionibus, assert. 3. 6. quem sequutus est Calvinus lib. 3. instit. cap. 23. num. 3. ubi ait, *Deum esse authorem criminis se censies confiteri.* Et in eodem libro irridet distinctionem Catholicorum distinguendum inter permissionem peccati, & ejus effectum, & dicit, *Deum esse eorum omnium authorem, quae isti Censores (sic Catholicos vocat) volunt otioso tantum permissu contingere.*

Docet etiam Calvinus, Deum tentare positive homines ad peccandum, & ad eos tentandos uti

operā Dæmonum, subindeque non solum phy-
sicē, sed etiam moraliter ad actus malos & peccami-
nolos homines præmovere. Ita asserit lib. 2. in lit.
cap. 4. num. 2. his verbis: *Sathan ipse, instru-
mentum cum sit iræ Dei, pro ejus nunc ac imperio,
huc atque illuc se inflectit, ad exequenda ejus
iusta iudicia.* Et infra docet, duobus modis Deum
concurrere ad malitiam peccati, & ad obduratio-
nem atque excæcationem, deserendo scilicet, seu
subtrahendo gratiā (quem modum Catholici cum
Augustino admittunt) & operando per ministeriū
dæmonum, instigantium homines ad peccatum.

157. Plura alia extabant loca in Calvini institutio-
nibus, quibus expressē & in terminis profitebatur
Deum esse autorem peccatorum, etiam quan-
tum ad malitiam & deformitatem quam de for-
mali important, sed ea in postemis editionibus à
Calvinistis erasa sunt, ut tam scædum, tamque pu-
dendum sui magistrī errorem occultarent, sicut
testatur Andreas Duvallius, Doctor Sorbonicus,
tomo 1. in secundam secundæ, paginā 13. his ver-
bis: *His subiungam Calvini institutiones nun-
quam fuisse recusas, quin pleraque, & quidem ma-
ximi momenti, vel ab ipso cum viveret, vel à Mi-
nistris post ejus mortem mutata sint, ut in articulo
de causa peccati: in prioribus quippe editionibus,
clarè & distinctè, Deum peccatorum non tantum se-
cundum substantiam, SED ETIAM SECUNDUM
MALITIAM ET DEFORMITATEM, autorem sta-
tuit: in posterioribus vero, esse rem ipsam retineat,
mollioribus tamen verbis, & aliquo pacto ambi-
guis: ad evadendum utitur. Ut ergo Catholice fi-
dei veritas magis elucescat, & firmiter stabilietur,
duplex hic Lutheri & Calvinī error, breviter con-
futandus est; postea Catholicorum sententias re-
feremus, & Thomistarum doctrinam à censuris
& impugnationibus Adversariorū vindicabimus.*

§. III.

Primus error Calvini refellitur.

158. Dico primò, Deum nullo modo causare pec-
catum quā tale est, secundum malitiam &
deformitatem quam de formali importat, sed il-
lud esse à sola voluntate creata, deficiente, & ope-
rante difformiter ad regulas morū. Conclusio est
certa de fide, definita in Tridentino sess. 6. can. 6.
his verbis: *Si quis dixerit non esse in potestate ho-
minis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita
ut bona, Deum operari, non permissivè solum, sed
etiam propriè, & per se, adeo ut sit proprium ejus
opus, non minus proditio Iudæ, quam vocatio
Pauli, Anathema sit.*

Colligitur etiam ex variis Scripturæ locis, in
quibus divina sanctitas commendatur. Dicitur
enim Psalmo 5. *Non Deus volens iniquitatem tu-
es.* Psal. 144. *Iustus Dominus in omnibus viis
suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Aba-
cuc. 1. *Mundi sunt oculi tui ne videas malum, &
respicere ad iniquitatem non poteris.* Item Augu-
stinus 5. de civit. cap. 9. dicit, quod *Mala volun-
tates à Deo non sunt, quia contra naturam sunt
quæ ab ipso est.* Et Fulgentius lib. 1. ad Monimum
cap. 19. *Illius rei Deus ultor est, cuius author non
est, id est iniquitatis, quam potest Deus punire,
non facere:* Denique S. Prosper in Carmine de
ingratis habet hos versus:

*Per Verbum omnipotens, Deus omnia condidit unus,
A quo natura est nulla creata mali.*

159. Probat secundò conclusio hac ratione quā
univerſi S. Basilii. Sicut Deus est prima veritas, &
Tom. I.

A infinita sapientia: ita & summa bonitas, & per-
fecta sanctitas. Unde sicut ratione suæ veracita-
tis, & infinitæ sapientiæ, non potest mentiri, nec
fallere, aut falli: ita ratione suæ sanctitatis, & bo-
nitatis infinitæ, neque potest peccare, neque ad
peccatum concurrere. Quam rationem etiam tan-
git Philo Judæus in libro de confusione lingua-
rum, ubi dicit, *Deum bonorum tantum esse causam,
mali autem prorsus nullius: quandoquidem ipsum
bonum omnium antiquissimum est, & perfectissi-
mum: decet autem sua natura propria operari, op-
timum optima.*

Probat tertio conclusio ratione quam infi-
nuat D. Thomas in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. De-
fectus qui est in effectu non debet attribui causæ
universali & remotæ, sed proximæ & particulari.
Nam defectus claudicationis non est ab anima,
aut à virtute motiva, sed à tibia curva, & defe-
ctuosa. Item defectus floritionis, vel fructifica-
tionis in arbore, non est à cælo, vel à Sole, sed à
terra, vel radice. Cum ergo Deus sit prima, &
universaliſſima omnium causarum, per se primò
attingens in rebus creatis rationem entis, & actua-
litatem existentie: defectus naturales, vel mora-
les, qui contingunt in causis inferioribus, natura-
libus, vel liberis, non debent illi attribui tanquam
causæ, sed reduci in causas secundas deficientes, &
in voluntatem humanam, difformiter ad regulas
morum operantem.

Probat quartò: Peccare est deficere à motio-
ne primi moventis, & ab illius fine & scopo de-
clinare: Ergo repugnat quòd divina providentia
hominem moveat ad peccandum, seu quòd per
suam motionem sit causa peccati. Conſequentia
patet, Antecedens etiam non est minus evidens,
peccatum enim in eo consistit quòd deficiamus ab
ordine & motione primæ causæ, ac declinamus à
fine & scopo illius: unde à Dionysio 4. de divin.
nomin. malum dicitur esse præter principium,
præter viam, præter finem & scopum, & D. Tho-
mas quæst. 3. de malo art. 2. ait quod *defectus con-
sequitur in actione, ex hoc quod agens deficit ab
ordine primi moventis, sicut artifex non peccat
contra artem, nisi quando non sequitur motio-
nem & directionem artis, & instrumentum non
deficit, nisi quatenus non sequitur actionem cau-
sæ principalis, & tibia non claudicat, nisi quia pro-
pter suam curvitatē, se subtrahit à rectitudine
motus ad quem anima, mediâ potentiâ gressivâ,
illam applicat.*

Denique potest suaderi conclusio aliâ ratione
quam tangit idem S. Doctor 1. 2. quæst. 79. art. 1.
his verbis: *Deus non potest esse directè causa pec-
cati, vel sui, vel alterius, quia omne peccatum est
per recessum ab ordine qui est in Deum sicut in fi-
nem: Deus autem omnia inclinat & convertit in
seipsum, ut dicit Dionysius cap. 1. de divinis no-
minibus.* Hunc propterea concipit Boëtius tan-
quam in excelso folio confidentem, & omnia quæ
producit, ad se reducentem, quod ni faceret, om-
nia relaberentur in nihilum. Verba ejus sunt:

*Sedet interea Conditor altus,
Rerumque regens flectit habenas,
Rex & Dominus, fons & origo,
Lex, & sapiens arbiter æqui;
Et quæ motu concitat ire,
Sistit retrahens, ac vaga firmat.
Nam nisi reſtos revocans ius,
Flexos iterum cogat in orbem,
Qua nunc stabilis continet ordo,
Dissepia suo fonte fatiscant.*

Vuu

163. Confirmatur & magis illustratur hæc ratio. A
Deus per suam causalitatem id solum potest attingere, quod continetur intra objectum formale suæ omnipotentia: Atqui peccatum, quantum ad formale, & malitiam quam importat, non continetur intra objectum divinæ omnipotentia: Ergo non potest attingi à Deo per suam causalitatem. Major est evidens, Minor probatur. Id solum continetur intra objectum divinæ omnipotentia, quod est ordinabile in Deum tanquam in ultimum finem, nam primum agens, & ultimus finis, inter se convertuntur: Atqui peccatum, quantum ad formale, non est ordinabile in Deum tanquam in ultimum finem, sed potius est recessus & deviatio ab illo tanquam à fine ultimo: Ergo peccatum, quantum ad formale, non potest causari à Deo.
164. Dices, Formale peccati, secundum communio-
rem Thomistarum sententiam, consistit in positivo: Sed omne positivum causatur à Deo, cum sit creator omnium visibilium & invisibilium, ut in primo Symboli articulo profitemur: Ergo formale peccati causatur à Deo.
165. Huic argumento, relictis variis solutionibus, breviter respondeo, distinguendo Majorem. Formale peccati consistit in positivo, quæ positivum est, nego Majorem: quæ deficiens est, & prout in obliquo connotat privationem rectitudinis, seu conformitatis cum regulis morum, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: omne positivum causatur à Deo, quæ positivum est, concedo Minorem: quæ deficiens est, & prout connotat in obliquo privationem rectitudinis, nego Minorem, & Consequentiam.
166. Explicatur breviter hæc responsio. Licet juxta communio-
rem Thomistarum sententiam, formale peccati consistat in positivo, illud tamen non habet rationem mali moralis, nisi quatenus connotat privationem rectitudinis, & conformitatis cum lege; non quod talis privatio intrinsecè & in recto importetur in formali constitutivo peccati, ut quidam volunt; sed tantum extrinsecè, & in obliquo, eoque ferè modo quo docent Philosophi in Metaphysica, carentiam divisionis importari in unitate transcendentali. Sicut ergo ad hoc ut aliquid sit unum transcendentaliter, non sufficit quod participet rationem entis, sed præterea debet extrinsecè, & in obliquo connotare carentiam divisionis; ita etiam ut aliquid censeatur esse causa peccati, non sufficit quod causet totum positivum quod in illo includitur, sed præterea debet causare privationem illam rectitudinis quam connotat in obliquo, sive potius illud positivum, quatenus fundat & connotat talem privationem. Unde cum Deus sub hac ratione non causet positivum illud per quod formale peccati constituitur, sed solum sub ea ratione quæ positivum est, & quatenus transcendentaliter imbibit rationem entis & boni, non est, nec potest dici author, vel causa peccati, quantum ad formale per quod constituitur.
167. Dico secundò: Deum non causare materiale
peccati, fundamentaliter sumptum, & quatenus reduplicativè fundat ipsam malitiam & deformitatem.
Probatur: Materiale peccati, quatenus tale, & prout fundat ipsam malitiam & deformitatem, est initiativè, & causaliter malum, & minime ordinabile in Deum ut ultimum finem: sic enim pertinet reductivè & initiativè ad lineam mali moralis, sicut fundamentum relationis formaliter & reduplicativè sumptum, reducitur ad lineam
relativorum, ut in tercio notabili exposuimus: Ergo sub hac ratione non causatur à Deo, sed à voluntate creata deficiente.
Adde quod, agens attingens fundamentum malitia, quæ tale, causat secundariò & consequenter ipsam malitiam: sicut ille qui ponit fundamentum relationis, quæ tale, causat etiam consequenter ipsam relationem, quæ ad illius positionem resultat; & sicut ille qui alicui infligit vulnus ex quo mors sequitur, censeatur esse causa mortis illius: Ergo cum Deus non sit, nec possit esse causa malitia & deformitatis peccati, non potest etiam fundamentum ejus, formaliter quæ tale, causare.
- §. IV.
- Exploditur secundus error Calvinii.*
168. Dico tercio, Deum non movere moraliter
voluntatem ad materiale peccati, per consilium, præceptum, suasionem, vel inspirationem. Est etiam contra Calvinum, qui (ut supra vidimus) docet Deum positivè tentare homines ad peccandum, & ad eos tentandos uti operà Demoni, eisque præcipere ut homines tentent, & ad peccatum inducant. Addit tamen, Deum hoc faciendo, non peccare, neque denominari peccantem: tum quia legi non est subjectus: tum etiam quia id præstat optimo consilio, ut scilicet ad finem operibus suis præfixum (gloriæ scilicet suæ ampliationem) perveniat.
Probatur primò conclusio ex Scriptura: dicitur enim Jacobi 1. *Deus inventator malorum est, ipse autem neminem tentat.* Et Ecclesiastici 15. *Ne dixeris, ille me implanavit:* Tentaret autem nos Deus, & implanaret, si ad actus ex se malos, consilio, suasionem, vel præcepto induceret: Ergo &c.
Probatur secundò conclusio: Motio moralis, quæ aliquis inducit alium ad actionem aliquam exercendam, movet ipsum ad hujusmodi actionem, secundum quod ab ipso procedit: Sed Deus non potest movere voluntatem creatam ad materiale peccati, secundum omnem modum quo procedit à voluntate creata: Ergo nec ad illud, eam movere moraliter. Major patet, quia cum motio moralis non habeat physicam efficientiam in actionem, non aliud præstare potest, quam invitare agens ad utendum suâ virtute, & modo proprio operandi: in quo differt à motione physica, quæ cum habeat influxum physicum, attingit in actione id quod est intra spheram suæ activitatis tantum. Minor verò probatur: Si Deus moveret voluntatem ad materiale peccati, eo modo absolute quo ab ipsa procedit, moveret ad illud, formaliter quatenus est fundamentum malitia, eamque haberet annexam; sicque moveret ad ipsam malitiam consequenter.
171. Confirmatur: Motio moralis pertinet ad Deum ut ad motorem & provisorum specialem, nec præscindit à malitia morali, sed ad illam se extendit, ut exposuimus in quarto & quinto notabili: Atqui repugnat quod materiale peccati sit à Deo, ut motore & provisoro speciali, quamvis possit procedere ab illo, ut prima causa & generali motore ac provisoro, subministrante omnibus causis secundis media necessaria ad agendum, & attingente in omnibus rebus creatis entitatem, actualitatem, vitalitatem, & bonitatem

transcendentalem, aliasque rationes, ad ordinem physicum, & lineam entis pertinentes, ut infra dicemus: Ergo quamvis Deus possit movere physicè voluntatem ad materiale peccati materialiter sumptum, non tamen potest eam moraliter ad illud movere, per consilium, præceptum, suasionem, inspirationem &c.

172. Ex quo intelliges, quod cum in sacra Scriptura 2. Regum 16. dicitur, quod Dominus præcepit Semei, ut malediceret David: præceptum ibi sumitur pro permissione. Sicut quando Deus dicitur indurare aut excæcare, idem est ac si diceretur, permittere excæcationem, aut indurationem. Item cum Christus Joan. 15. Judæ ante traditionem & venditionem dixit, quod facis, fac citius, non præcepit illi immane sacrilegium proditio- nis, & venditionis. Nam secundum aliquos, illud imperativum continet exprobrationem mali quod animo conceperat Judas. Secundum alios, non præcipit actum ipsum, sed accelerationem: non enim (inquiunt) est malum inducere aliquem præcepto aut consilio, ad exequendum congruo tempore peccatum quod est paratus committere, ut possit ex eo sumi occasio boni. Secundum alios præcipit separationem ab aliis Apostolis, non verò venditionem ipsam: unde subdit, & exiit continuo. Denique juxta alios, solum significat permissionem. Ita D. Thomas super illum locum, & D. Augustinus Tractatu 61. in Joannem.

173. Similiter dum Matth. 5. dicitur: Audistis quia dictum est, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: non significatur odium inimicorum fuisse aliquando in antiqua lege præceptum (quidquid in contrarium dicat Maldonatus) quia aliàs vitari non posset, quin Deus esset causa mali, cum ipse veterem legem condiderit, & eam per Moysis ministerium populo tradiderit. Significatur ergo solum, fuisse deductum à Judæis, odio habendos esse universales inimicos, ex eo quod Deus illis præceperat ut amicos diligerent, & Gentes quasdam tanquam inimicas persequerentur, & perderent. Unde idem est ac si diceretur: Audistis quia dictum est antiquis: diliges proximum tuum (& per malam consequentiam Phariseorum deductum) Et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.

§. V.

Referuntur Theologorum sententia, & prima rejicitur.

174. Rejctis hæreticorum erroribus, quid Catholici circa propositam difficultatem sentiant, breviter declarandum est, & verior, ac probabilior sententia eligenda.

Prima ergo opinio docet Deum non concurrere positivè, sed tantum permisivè ad materiale peccati. Ita olim docuere quidam antiqui Theologi relati à D. Thoma in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. & ab Alberto magno ibidem dist. 35. art. 7. Hos postea secuti sunt Aureolus & Durandus, qui immediatum Dei concursum ad operationes causarum secundarum sustulerunt. In eandem sententiam inclinare videntur quidam Recentiores, quos citat, & sequitur Salas 1. 2. titulo 13. disp. 10. sect. 2. qui negant actum peccati, etiam pro materiali acceptum, & quantum ad id quod habet entitatis, & actualitatis, positivè cadere sub divina providentia, sicut cadunt alij effectus naturales.

Tom. I.

A Secunda opinio admittit quidem Deum ad materiale peccati positivè concurrere, docet tamen hunc concursum non esse prævium, & determinantem; sed simultaneum, ac indifferentem, & à voluntate creata ad speciem actus determinari, licet eam ad individuum determinet. Existimant enim Authores hujus sententiæ, quod si Deus prævio concursu in materiale peccati influeret, attingeret etiam (secundario saltem & indirectè) malitiam & deformitatem illi annexam, & consequenter esset author & causa peccati: quod est incidere in errorem Calvini, jam impugnatum, & divinæ sanctitatis (ut aiunt) famam deterrere. Ita docent Molina, Suarez, Lessius, & alij Recentiores communiter.

B Tertia sententia, quæ in Schola D. Thomæ communis est, & quam, ut infra ostendemus, aperte proficitur ipse Angelicus Doctor, ejusque Magister Albertus magnus, existimat dignitatem primæ causæ, primi principij, & primi moventis (quæ in Deo nihil nobilius, & præstantius est) non posse salvari per concursum purè simultaneum & indifferentem, à voluntate creata determinabilem, sed tantum per concursum prævium, & prioritatem naturæ & causalitatis, determinationem liberi arbitrij antecedentem. Unde cum sine præjudicio fidei negari non possit, Deum esse primam causam, & primum principium illius entitatis, actualitatis, & bonitatis transcendentis, quæ in materiali peccati imbitur (alioquin admittenda essent plura rerum prima principia, quod est in Manichæorum hæresim incidere, & primo Symboli nostræ fidei articulo, quo Deum creatorem & factorem omnium visibilium & invisibilium profitemur, contradicere) consequenter docent, Deum in materiale peccati materialiter sumptum, & in actus peccatorum, quatenus actus & entia sunt, non solum simultaneo, sed etiam prævio concursu influere, & voluntatem creatam ad producendam entitatem, actualitatem, & alias rationes ad ordinem physicum, & lineam entis pertinentes, prædeterminare, & applicare.

C Quia tamen concursus ille præcisivus est, & sistit intra ordinem physicum, & formalitates tantum ad illum ordinem spectantes attingit, Deus non est, nec potest dici causa peccati, nec divinæ sanctitati ullum infertur præjudicium. Hanc sententiam sic explicatam testatur Dominicus Soto in libris de natura & gratia in Concilio Tridentino editis, & à Legatis ipsius Concilij approbatis, fuisse ab omnibus Theologis sui temporis unanimi consensu receptam. Nam lib. 1. cap. 18. circa finem, sic habet: *Haud equidem dissentient Theologi, unitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam, eo efficientiæ genere, quo cuncta & animantia & inanima, ad suas naturales actiones permovet.*

D Dico ergo primò, Deum non solum permisivè, sed etiam positivè, concurrere ad actum peccati, quatenus est ens, & actus physicus & vitalis. Ita communiter Theologi cum D. Thoma 1. 2. quæst. 79. art. 2. & in 2. sent. dist. 37. quæst. 2. art. 2. ubi sententiam oppositam, asserentem peccatum, sub ratione entis & actus, non esse à Deo (quam ipsius tempore tenebant quidam Theologi) dicit esse propinquissimam duplici errori. Et Albertus magnus ibidem dist. 35. art. 7. inquit quod hæc opinio quæ obrunnerat plures antiquorum, ferè cessit ab aula, & à multis modernorum reputatur hæretica. Idem Docet D. Anselmus lib. de concordia præscientiæ & prædestinationis cap.

Vuu ij

7. ubi hæc scribit: *Omnis qualitas vel omnis actio. & quidquid aliquam habet essentiam, à Deo est, à quo est omnis iustitia, & nulla iniustitia. Facit igitur Deus omnia quæ iustâ vel iniustâ voluntate fiunt: id est bona opera, & mala. In bonis quidem facit quod sunt, & quod bona sunt: in malis vero facit quod sunt, sed non quod mala sunt.*

178. Probatur ergo conclusio ratione fundamentali, quam tangit D. Thomas locis citatis. Omnis entitas, & actualitas creata, in Deum ut in primum ens, & primum actum, debet reduci: Sed entitas quæ includitur in actu malo & peccaminoso, est creata & participata, & actio peccati est aliqua actualitas potentia, & aliquis actus secundus physicus & vitalis: Ergo peccatum in ratione entis & actus, à Deo tanquam à primo ente, & primo actu debet immediatè procedere.

179. Confirmatur: Si Deus non concurreret effectivè, sed permissivè tantùm, ad entitatem, & actualitatem quæ est in peccato: sequeretur dari in rerum natura aliquod ens creatum & participatum, quod subterfugeret divinam causalitatem, & omnipotentiam, & quod Deum ut creatorem, & primum principium non agnosceret, sed reduceretur in voluntatem humanam, tanquam in primam causam; quod est erroneum, & repugnans primo Symboli articulo, ut constat ex suprâ dictis. Unde Anselmus: *Audacia est dicere, aliquid esse ens quod non sit ab ente primo: Ergo &c.*

180. Dices: Omnem entitatem creatam esse à Deo, vel permissivè, vel positivè. Illa enim quæ est conjuncta cum bonitate morali, est à Deo positivè concurrente, & influente: ea verò quæ habet malitiam & deformitatem moralem annexam, est à Deo solum permissivè.

Sed contra primò: Implicat entitatem aliquam creatam poni in rerum natura, & acquirere verum & reale esse extra causas, per nudam permissionem Dei, & sine influxu positivo illius; permissio enim est sola negatio impedimenti: pura autem negatio non potest dare esse physicum, & reale: Ergo &c.

Secundò, ut arguit S. Doctor in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. in argum. sed contra. *Quidquid non est causa operationis per quam aliqua substantia in esse producitur, non est causa illius substantia: Sed per aliquam actionem peccati, substantia quadam in esse producitur, sicut per adulteria & fornicationes homines generantur. Si ergo harum actionum Deus causa non est, in quantum actiones sunt, nec hominum, qui per has actiones generantur, est causa: quod est absurdum.*

§. VI.

Ex Scriptura & SS. Patribus demonstratur, Deum non solum simultaneo, sed etiam prævio concursu, ad materiale peccati concurrere.

181. **D**ico secundò: Deum non solum simultaneo, sed etiam prævio concursu, in materiale peccati influere: seu movere & applicare voluntatem, & alias potentias, ad producendam entitatem, actualitatem, vitalitatem, bonitatem transcendentalem, aliasque rationes ad ordinem physicum, & lineam entis pertinentes, quæ in materiali peccati reperiuntur imbitæ.

Probatur primò conclusio: Secundùm Scripturam & SS. Patres, articulo præcedenti §. 8. relatos, Deus ab æterno prædefiniit omnes actiones & passiones Christi Domini, & consequenter ejus crucifixionem: Sed illa erat actio intrinsecè

A mala, imò & omnium pessima: erat enim non solum homicidium, sed etiam, ut ita dicam, Deicidium: ut pote occisio hominis subsistentis per subsistentiam divinam: Ergo secundùm Scripturam, & SS. Patres, divinæ sanctitati non repugnat prædefinire actus intrinsecè malos; non quia mali sunt, sed ut actus & entia sunt; & voluntatem creatam movere, & applicare, ad attingendam entitatem, actualitatem, & bonitatem transcendentalem, quæ in illis actibus reperiuntur imbitæ.

Respondet Suarez in opusculis libro 2. de concursu Dei cap. 5. crucifixionem Christi, prout erat actio elicità à Judæis (sub qua ratione erat mala & peccaminosa) non fuisse à Deo prædefinitam, sed solum quatenus erat passio in Christo recepta: quia sub hac formalitate erat bona, & meritoria, ac satisfactoria pro peccatis nostris.

B Sed in primis hæc responsio apertè contradicit Scripturæ: dicitur enim Actorum 2. *Hunc (scilicet IESUM) defuncto consilio & prescientiâ Dei tradidit, per manus iniquorum assignentes intermissis.* Nam ibi, non solum passio in Christo recepta, sed etiam actio assignendi Christum à Judæis elicità, tribuitur divino consilio, ejusque definitioni, & decreto. Unde etiam cap. 4. ad idem propositum additur: *Convenerunt Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus & populis Israel facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreverunt fieri: scilicet crucifigere Christum.*

C Secundò contra hanc responsionem militant verba Augustini de corrept. & gratia cap. 7. ubi loquens de Apostolis ait: *Electi autem sunt ad regnandum cum Christo, non quomodo electus est Judas ad opus cui congruebat. Ab illo quippe electus est, qui novit bene uti etiam malis, ut per ejus opus damnabile, illud propter quod ipse venerat opus venerabile completeretur. Cum itaque audimus: nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est? illos debemus intelligere electos per misericordiam, illum per judicium. Illos ergo elegit ad obviandum regnum suum, illum ad effundendum sanguinem suum. Atqui effundere sanguinem Christi, non dicit solum passionem in Christo receptam, sed etiam veram & propriam actionem: Ergo passiones Christi, non solum sub ratione passionum, sed etiam sub ratione actionum, fuerunt à Deo prædefinitæ.*

D Tertiò hæc responsio præcipuum Adversariorum fundamentum evertit: cum enim actio & passio secundùm Philosophos realiter identificentur, & sint una & eadem entitas, quæ habet diversos modos & formalitates: minus inter se distinguuntur, quàm entitas peccati, quæ ad ordinem physicum pertinet, & ejus malitia & deformitas, quæ spectat ad ordinem moris, & quæ secundùm plures Theologos non est aliquid positivum, sed pura privatio. Unde si non obstante illà intimâ connexionem, imò & reali identitate, quæ inter actionem & passionem reperitur, potuit Christi crucifixio, sub ratione passionis, à Deo prædefiniri & causari, absque eo quod sub formalitate actionis ab illo prædefiniretur, à fortiori eadem crucifixio, sub ratione entitatis & actualitatis, potuit à Deo prædefiniri & causari, absque eo quod talis prædefinitio, vel causalitas, ad ipsam malitiam & deformitatem se extenderet. Et sic prædefinitio actuum malorum, ut actus & entia sunt, non derogat divinæ sanctitati, ut contendunt Adversarij.

186. Probatur secundò conclusio argumento ex Scriptura desumpto: Refertur enim Joan. 11. quòd Caïphas Judæis de morte Christo Salvatore inferenda deliberantibus, dixit: *Vos nescitis quidquam, nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo. & non tota gens pereat.* Ex quo loco hoc potest depromi argumentum. Quando Caïphas illa verba pronuntiabat, peccabat peccato gravissimo, persuadebat enim Judæis ut Christum interficerent; & tamen ad hoc dicendum movebatur à Spiritu Sancto, quia tunc prophetabat; mens autem Prophetæ movetur à Spiritu Sancto, sicut instrumentum ab artifice, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 173. art. 4. Unde ipsemet Evangelista subdit: *Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit quod Jesus moriturus erat pro Gente &c.* Ergo secundum Scripturam, divinæ sanctitati non repugnat, movere & applicare mentem hominis ad actus intrinsicè malos: non quia mali sunt, sed ut actus & entia sunt.

187. Simile argumentum potest fieri de Sacerdote consecrante propter sortilegium, vel alium malum finem. Nam in tali actione peccat gravissimo peccato sacrilegij; & tamen, cum illa sit supernaturalis, & vires totius naturæ transcendat, debet ad eam moveri, applicari, & elevari à Deo, præsertim cum ad illam concurrat solum instrumentaliter: nam instrumentum movetur & applicatur ad agendum à causa principali, ut docent Philosophi 2. physicorum: Ergo idem quod prius.

188. Ex his confutata manet responsio & doctrina Theophili Rainaudi, & quorundam aliorum Recentiorum, qui docent quod cum Deus prævidet hominem se determinaturum ad aliquod grave peccatum, illum interdum movet, & applicat ad aliud minus grave. Nam (præterquam quod hæc doctrina non parum derogare videtur divinæ sanctitati, cui repugnat movere hominem ad aliquod peccatum, ut tale est, & ut habet rationem mali moralis; & contradicere Apostolo dicenti non esse facienda mala, ut veniant bona) non solvit difficultatem propositam, cum nullum possit dari vel excogitari gravius peccatum, quam occisio Christi, & effusio sanguinis ejus, vel consecratio hostiæ ad conficiendum sortilegium; & tamen (ut jam ostendimus) crucifixio Christi, secundum Scripturam, & SS. Patres, fuit à Deo prædefinita, Judas, secundum Augustinum, electus ut sanguinem Christi funderet, Caïphas motus à Spiritu Sancto ad dicendum: *Expedit vobis ut unus moriatur homo pro populo. & non tota gens pereat;* & Sacerdos, ut divinæ virtutis instrumentum, specialiter movetur & applicatur à Deo ad consecrationem, etiam sacrilegam: Ergo &c.

189. Probatur tertio conclusio ex D. Augustino, qui varijs in locis apertissime docet nostram sententiam. Nam in libro de gratia & libero arbitrio cap. 21. octo affert, & accuratè expendit Scripturæ testimonia, ut probet Deum quocumque vult inclinare voluntates, sive ad bona, sive ad mala, & tandem sic concludit: *His & talibus testimonijs divinatorum eloquiorum, que omnia commemorare nimis longum est, satis quantum existimo manifestatur, operari Deum in cordibus hominum, ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit; sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, judicio uti-*

Tom. I.

A que suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto. Idem quoque fusè probat lib. 5. contra Julianum cap. 3. maxime verò autoritate Apostoli ad Romanos 1. dicentis: *Tradidit illos Deus in reprobum sensum; ut faciant que non conveniunt. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam &c.* Tradidit illos Deus in passiones ignominie, &c. Quæ verba cum Julianus sic exponeret, ut Deum intelligi vellet tradere non positivè, sed negativè, hoc est non movendo ad materiale peccati, sed deserendo, illum redarguit Augustinus, his verbis: *Quid autem est quod dicit, cum desiderijs suis traditi dicuntur, relictis per divinam patientiam intelligendi sunt; non per potentiam in peccata compulsis: quasi non simul posuerit hæc duo Apostolus, & patientiam & potentiam, ubi ait: Sic autem volens Deus ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, tulit in multa patientia vasa ira, que perfecta sunt in perditionem.* Cum verò S. Doctor ait, quod per potentiam in peccata compulsi sunt, hoc debet intelligi de peccato quantum ad materiale, seu quoad existentiam malitiæ subjectam (hæc enim in Deum ut primum ens, & primum rerum omnium principium, & factorem omnium visibilium & invisibilium reducenda est, nisi à fide Catholica aberrare velimus) non verò quantum ad ipsam malitiam & deformitatem: nam illa in voluntatem creatam, ut in primam causam deficientem, & à rectitudine divinæ motionis & concursus se subtrahentem, debet refundi, ut supra ex ipso Augustino probavimus, nam ut lib. 5. de Civit. cap. 9. & alibi sæpe docet, *Mala voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt, qua ab illo est.*

§. VII.

Mens Divi Thomæ aperitur.

190. UT clarius constet de mente D. Thomæ, placeat hic integrum ejus articulum desumptum ex 2. libro sentent. dist. 37. quæst. 2. de verbo ad verbum transferbere. Quærit ergo S. Doctor art. 2. illius quæstionis: *utrum actio peccati, in quantum actio, sit à Deo? & propositis argumentis in contrarium, sic concludit.*

Respondeo dicendum, quòd circa hanc quæstionem tanguntur à Magistro due opiniones, quarum una dicebat, omnes actus, in quantum actus sunt, ex Deo esse, sed quod in quantum deformitatem habent, à Deo non sunt, sed ab homine vel diabolo. Alia opinio dicebat actus peccatorum nullo modo, nec etiam in quantum actus sunt, à Deo esse: quam ad præsens nulli vel pauci tenent, quia propinquissima est errori duplici. Primo quia ex ea videtur sequi, quòd sint plura prima principia. Hoc enim est de ratione primi principij, ut agere possit sine auxilio prioris agentis, & influentia ejus: unde si voluntas humana actionem aliquam posset producere, cujus actor Deus non esset, voluntas humana rationem primi principij haberet. Quamvis solvere hoc nitantur, dicentes quod voluntas, etsi per se possit actionem producere sine influentia prioris agentis, non tamen habet à se esse, sed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principij. Sed hoc videtur inconveniens, ut quod à se esse non habet, à se agere possit, cum etiam per se durare non possit quod à se non est: omnis enim virtus ab essentia procedit, & operatio à virtute: unde cujus essentia ab alio est, oportet quòd virtus & operatio ab alio sit. Et præterea,

V u u ij

quomodo per hanc responſionem evitaretur, quod A non eſſet primum ſimpliciter, non tamen poſſet vitari quin eſſet primum agens, ſi eius actio in aliquod prius agens non reduceretur tanquam in cauſam: Sed per concuſum ſimultaneum, Deus non eſt prius, ſed ſimul agens: Ergo non loquitur de concuſu ſimultaneo, ſed de prævio.

Tertiò, D. Thomas explicat influxum Dei in materiale peccati, exemplo animæ influentis in motum progreſſivum, mediante potentiâ motivâ: Atqui talis influxus non eſt ſolum ſimultaneus, ſed etiam prævius; anima enim, mediante potentiâ grefſivâ, verè movet & applicat tibiam curvam ad motum progreſſivum: Ergo D. Thomas loquitur de concuſu prævio, & non tantum de ſimultaneo.

Quartò, Idem S. Doctòr in eodem articulo in reſp. ad 2. ait quòd Deus eſt cauſa actionis malæ, ut eſt actus, & ens, ſecundum quod inſluit agenti eſſe poſſe, & agere. Atqui Deus per concuſum ſimultaneum non inſluit agere, ſed tantum per concuſum prævium; quia per concuſum ſimultaneum non movet, nec applicat potentiam ad agendum; nec facit quòd actio ab illo exeat, ſed ſolum cum illo agit, eique cooperatur: Ergo idem quod prius.

Quintò, Idem Doctòr Angelicus ibidem in reſp. ad 5. aperte deſtruit præcipuum adverſæ ſententiæ fundamentum, ut oſtendemus §. ſequenti: Ergo non favet A dverſarijs.

Denique Albertus magnus loco relato, dicit quòd Actus malus, in quantum eſt actus, non egreditur à potentiâ activâ, niſi ſecundum quòd illa movetur à cauſa prima: Atqui concuſus ſimultaneus non facit quòd actus egrediarur à potentiâ activâ, nec illum movet ad agendum, ſed tantum ſimul cum illa inſluit in eandem operationem & effectum, ut conſtabit ex dicendis §. ſequenti: Ergo etiam Albertus magnus agnoſcit influxum Dei, non ſolum ſimultaneum, ſed etiam prævium, in materiale peccati.

Hæc D. Thomas.

191. Idem ferè docet Albertus magnus, ejus Magiſter, ibidem diſt. 35. art. 7. ubi etiam relatâ opinionione quorundam Theologorum ſui temporis, qui exiſtimabant actus malos, etiam in quantum actus & entia, non eſſe à Deo, ut à prima cauſa efficiente, ſed à ſola voluntate creata, dicit quòd Hæc opinio quæ obtinuerat plures antiquorum, ferè ceſſit ab aula, & à multis modernorum reputatur hæretica. Et eam impugnat eadem ratione quâ S. Thomas, quia ſcilicet, Cum actus malus ſit ſimpliciter actus egrediens à potentiâ activâ perfecta ſecundum naturam, non egreditur ab ea, niſi ſecundum quòd movetur à cauſa prima; alioquin ſequeretur duo eſſe prima principia.

192. Ex his plura argumenta deduci poſſunt, ad demonſtrandum, utrumque S. Doctorem docere, Deum non ſolum ſimultaneo, ſed etiam prævio influxu, in materiale peccati influere. In primis enim S. Thomas dicit quòd Quidquid eſt in actu peccati de ratione entis & boni, totum hoc à Deo procedit, mediante voluntate: Sed per concuſum ſimultaneum Deus non producit actum peccati, in quantum eſt ens & actus, mediante voluntate (id eſt influendo in voluntatem ut in cauſam) ſed immediatè cum voluntate in illum inſluit: Ergo ſecundum D. Thomam, Deus non ſolum concuſu ſimultaneo, ſed etiam prævio, inſluit in materiale peccati.

193. Secundo, Idem S. Doctòr ibidem ait, quòd

non poſſet vitari, quin voluntas creata influens in materiale peccati, eſſet primum agens, ſi ejus actio in aliquod prius agens non reduceretur tanquam in cauſam: Sed per concuſum ſimultaneum, Deus non eſt prius, ſed ſimul agens: Ergo non loquitur de concuſu ſimultaneo, ſed de prævio.

Tertiò, D. Thomas explicat influxum Dei in materiale peccati, exemplo animæ influentis in motum progreſſivum, mediante potentiâ motivâ: Atqui talis influxus non eſt ſolum ſimultaneus, ſed etiam prævius; anima enim, mediante potentiâ grefſivâ, verè movet & applicat tibiam curvam ad motum progreſſivum: Ergo D. Thomas loquitur de concuſu prævio, & non tantum de ſimultaneo.

Quartò, Idem S. Doctòr in eodem articulo in reſp. ad 2. ait quòd Deus eſt cauſa actionis malæ, ut eſt actus, & ens, ſecundum quod inſluit agenti eſſe poſſe, & agere. Atqui Deus per concuſum ſimultaneum non inſluit agere, ſed tantum per concuſum prævium; quia per concuſum ſimultaneum non movet, nec applicat potentiam ad agendum; nec facit quòd actio ab illo exeat, ſed ſolum cum illo agit, eique cooperatur: Ergo idem quod prius.

Quintò, Idem Doctòr Angelicus ibidem in reſp. ad 5. aperte deſtruit præcipuum adverſæ ſententiæ fundamentum, ut oſtendemus §. ſequenti: Ergo non favet A dverſarijs.

Denique Albertus magnus loco relato, dicit quòd Actus malus, in quantum eſt actus, non egreditur à potentiâ activâ, niſi ſecundum quòd illa movetur à cauſa prima: Atqui concuſus ſimultaneus non facit quòd actus egrediarur à potentiâ activâ, nec illum movet ad agendum, ſed tantum ſimul cum illa inſluit in eandem operationem & effectum, ut conſtabit ex dicendis §. ſequenti: Ergo etiam Albertus magnus agnoſcit influxum Dei, non ſolum ſimultaneum, ſed etiam prævium, in materiale peccati.

§. VIII.

Eadem veritas ratione ſuadetur.

DIVUS THOMAS QUÆST. 3. DE MALO ART. 2. in corp. duplici ratione probat actionem peccati eſſe à Deo. Primò quidem ratione communi, quia cum ipſe Deus ſit ens per ſuam eſſentiam, nam ſua eſſentia eſt ſuum eſſe, oportet quòd omne quòd quomodocumque eſt, derivetur ab ipſo. Nihil enim aliud eſt quòd ſit ſuum eſſe, ſed omnia dicuntur entia per quandam participationem: omne autem quòd per participationem dicitur tale, derivatur ab eo quòd eſt per eſſentiam ignita. Maniſteſtum eſt autem quòd actio peccati eſt quòdam ens, & in predicamento entis poſitum; unde necesse eſt dicere, quòd ſit à Deo. Secundo autem idem patet ratione ſpeciali: necesse eſt enim omnes motus ſecundarum cauſarum cauſari à primo movente, ſicut omnes motus inferiorum corporum cauſantur à motu colli: Deus autem eſt primum movens reſpectu omnium motuum & ſpiritalium & corporalium; ſicut corpus cæleſte eſt principium omnium motuum inferiorum corporum: unde cum actus peccati ſit quidam motus liberi arbitrij, necesse eſt dicere, quòd actus peccati, in quantum eſt actus, ſit à Deo. Quibus verbis S. Doctòr duplicem rationem fundamentalem noſtræ concluſionis inſinuat.

199. Prima potest sic proponi. Si Deus non prædefiniret materiale peccati, sed circa illud haberet decretum purè indifferens, & à voluntate creata ad speciem actûs determinabile, daretur in rerum natura aliqua actualitas, & aliquis existentie gradus, qui divinam causalitatem subterfugeret, & in Deum tanquam in primum ens, & primum actum non reduceretur: Sed hoc non potest dici, alioquin darentur duo prima rerum principia; quod est in errore Manichæorum incidere, & primo Symboli articulo, quo Deum omnium visibilem & invisibilem autorem profiteremur, repugnare: Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Determinatio voluntatis creata ad materiale peccati, est aliqua actualitas potentia, & in se imbibit transcendentaliter aliquem existentie gradum: At si Deus non prædefiniret materiale peccati, sed circa illud haberet decretum purè indifferens, non causeret determinationem voluntatis ad illud: Ergo daretur aliqua actualitas, & aliquis gradus existentie, qui divinam causalitatem subterfugeret &c. Major constat, determinatio enim voluntatis creata est exercitium libertatis potentialis illius, sive ipsa libertas in actu secundo; ac proinde aliqua ejus actualitas; & cum non sit purum nihil, vel ens rationis, sed aliqua entitas, vel aliquis modus entis, in se imbibit aliquem existentie gradum. Minor verò, in qua est difficultas, constat ex principijs supra statutis, agendo de divinorum Decretorum efficacia & causalitate. Ibi enim ostendimus, decretum indifferens, & à voluntate creata ad speciem actûs determinabile, non posse causare voluntatis creatae determinationem. Tum quia illam expectat, vel supponit, in aliquo priori rationis vel natura, ut determinatè in actus nostros liberos influat: nulla autem causa expectat vel supponit suum effectum, ut operetur, & determinatè in illum influat. Tum etiam, quia ut sæpè docet D. Thomas supra relatus: à principio indifferenti, ut indifferens est, non potest procedere voluntatis determinatio, sicut nec à frigido ut tali produci calor. Adde quod, Adversarij docent concursum simultaneum in actu primo consideratum, seu decretum concurrenti cum causis liberis, se habere sicut habitum in potentia residentem, quo utimur quando volumus: Atqui habitus non causat actualem determinationem potentie, sed potius ab ea determinatur ad agendum: Ergo nec decretum indifferens.

200. Hanc rationem insinuat D. Thomas non solum loco supra relato, sed etiam i. 2. quæst. 79. art. 2. ubi quærit. *Vtrum actus peccati sit à Deo?* Et propositis quibusdam argumentis in contrarium, sic concludit: *Respondedo dicendum quod actus peccati, & est ens, & est actus, & ex utroque habet quod sit à Deo: omne enim ens quocumque modo sit, oportet quod derivetur à primo ente, ut patet per Dionysium 5. cap. de divin. nomin. Omnis autem actio causatur ab aliquo existente in actu, quia nihil agit, nisi secundum quod est actu: omne autem ens actu reducitur in primum actum, scilicet Deum, sicut in causam, qui est per suam essentiam actus: unde relinquitur quod Deus sit causa omnis actionis, inquamvis est actio. Sed peccatum nominat ens & actionem cum quodam defectu: defectus autem ille est ex causa creata, scilicet libero arbitrio, in quantum desit ab ordine primi agentis, scilicet Dei: unde defectus iste non reducitur in Deum sicut causam, sed in li-*

A *berum arbitrium. Sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam, sicut in causam, non autem in virtutem motivam, à qua tamen causatur quicquid est motionis in claudicatione. Et secundum hoc Deus est causa actus peccati: non est tamen causa peccati, quia non est causa hujus quod actus sit cum defectu.*

Quibus verbis S. Doctor in primis clarissimè docet, peccatum, in quantum est ens & actus, à Deo ut primo ente, & primo actu procedere. Secundo, ut, hoc non obitante, salvet Deum non esse causam peccati, non recurrit ad concursum simultaneum, & indifferenter, à voluntate creata determinabilem, sicut Adversarij; sed ad solam creaturæ defectibilitatem, quæ tali entitati & actualitati quam Deus in materiale peccati attingit, per accidens adjungit malitiam & deformitatem. Quod explicat exemplo claudicationis, quæ solum reducitur in tibiam curvam, non vero in virtutem motivam, vel in animam moventem: à qua tamen, inquit, *causatur quicquid est motionis in claudicatione.* Non potest autem negari, animam, mediante potentia gressiva, verè & physicè movere & applicare tibialis curvam ad motum progressivum: Ergo similiter, quamvis Deus physicè moveat & applicet voluntatem ad materiale peccati, quatenus est ens & actus, eique per accidens, & ex defectibilitate creaturæ, adjungatur malitia & defectus, non sequitur Deum esse autorem peccati, nec violatur sanctitas divinæ naturæ. Thomistæ ergo Angelici Præceptoris vestigijs ubique inhaerentes, nunquam induci poterunt, ut sub prætextu salvandi divinæ sanctitatis, & humanæ libertatis jura, & privilegia, Deo dignitatem primæ causæ, & primi principij (quæ nihil præstantius est) ad creaturam transferrent; & ita à Calvinianorum errore recedendum esse existimant, ut in alium pejorem (Manichæorum scilicet, plura rerum prima principia admittentium) incidere non cogantur.

Dices cum Recentioribus: Sufficiens salvari in Deo dignitatem primi principij, per hoc quod voluntas creata à Deo receperit virtutem agendi, & indigeat ejus concursu simultaneo ad operandum.

Sed contra primò: D. Thomas §. præcedenti relatus, hanc responsum refert, & impugnat, aitque, quod *Quamvis per illam evitaretur quod voluntas creata non esset primum simpliciter, non tamen posset vitari, quin esset primum agens, si ejus actio in aliquod prius agens non reduceretur tanquam in causam.*

Secundò, Indigentia concursus simultanei præcisè, non derogat dignitati primi principij, nam Deus ad actus nostros vitales, & liberos concurrat ut causa prima, & tamen, secundum communem Philosophorum sententiam, non potest illos producere sine consortio, cooperatione, & concursu simultaneo potentie vitalis.

Tertiò, Per concursum simultaneum Deus non potest causare liberam nostræ voluntatis determinationem, ut sæpè ostendimus: Ergo per illum non salvatur in Deo ratio primi principij, saltem respectu talis determinationis.

Quartò, Per concursum simultaneum Deus non potest constituere voluntatem creatam, & alias causas secundas, in ratione principij actualis & effectivi suarum operationum: Ergo per talem concursum non salvatur sufficienter in Deo ratio primi principij. Consequentia patet, nam

ad rationem & dignitatem primi principij pertinet constituere alias causas inferiores in ratione principij actualis suarum operationum. Antecedens verò probatur: Sicut principium actuale operationis est aliquid prius saltem naturâ, ipsa operatione (cùm sit causa illius, & omnis causa, prioritate saltem naturâ, suum effectum antecedit, ita & id per quod in ratione talis principij constituitur, debet ipsam operationem, prioritate saltem naturâ, antecedere: Sed concursus simultaneus prioritate naturâ determinationem voluntatis creatæ non antecedit, alioquin; ut supra dicebamus, non esset simultaneus, sed præuius, imò & prædeterminans: Ergo illam in ratione principij actualis suarum operationum non constituit.

Denique per concursum simultaneum non salvatur sufficienter subordinatio causarum secundarum ad primam, in agendo & causando: Ergo nec in Deo dignitas primi principij. Consequentia patet, Antecedens probatur. Nam ut egregie discurret S. Thomas 3, p. quæst. 19. art. 1. *Ubi cumque sunt plura agentia ordinata, inferius moveatur à superiori: sicut in homine corpus moveatur ab anima, & inferiores vires à ratione. Sic igitur actiones & motus inferioris principij, sunt magis operata quadam, quam operationes; id autem quod pertinet ad supremum principium, est propriè operatio.* Quibus verbis apertè declarat S. Doctor, ad salvandam subordinationem inter plura agentia, requiri quòd inferius moveatur, & applicetur ad agendum à superiori, sicut corpus moveatur ab anima, & potentie inferiores à voluntate, & imperio rationis: Ergo ad salvandam subordinationem in agendo & operando inter creaturas & Deum, non sufficit indigentia concursus simultanei; sed præterea requiritur, quòd causæ secundæ moveantur & applicentur ad agendum à prima. Unde Catechismus Romanus iussu Pij V. editus, & per ipsum Concilium toti Ecclesiæ propositus, ut inde quasi è purissimo fonte doceri possint à Parochis fideles, & in sana doctrina instrui: explicans in Symbolo fidei, articulum omnipotentie divinæ, & subordinationem ac dependentiam in agendo creaturarum à Deo, ad verba illa, *Creatorem cæli & terre*, sic ait: *Non solum autem Deus universa que sunt providentiâ suâ tuctur atque administrat, verum etiam que moventur & agunt aliquid, in imâ virtute ad motum atque actionem ita impellit, ut quamvis secundarum causarum, efficientiam non impediât, preveniat tamen: cum ejus occultissima vis ad singula peringat, & quemadmodum Sapiens testatur, attingat à fine usque ad finem fortiter, & disponat omnia suaviter. Quare ab Apostolo dictum est, cum apud Athenienses annuntiaret Deum quem ignorantes colebant: non longè est ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.*

202. Confirmatur: Quotiescumque inter aliquos invenitur subordinatio in aliqua ratione, toties etiam reperitur inter illos prioritas, & posterioritas, secundum illam rationem: Sed in concursu simultaneo quo Deus cooperatur causis secundis, nulla reperitur prioritas & posterioritas in influentia & causalitate, sed omnimoda concomitantia & similtas: Ergo per talem concursum non salvatur subordinatio causæ secundæ à prima in agendo & causando. Minor patet, Major verò ratione & exemplis suadet. Ratione quidem, quia subordinatio essentialiter importat in

A suo conceptu aliquem ordinem inter ea quæ subordinantur; subordinari enim alteri, idem est ac sub alio ordinari: Ordo autem essentialiter dicit prioritatem & posterioritatem: Ergo & subordinatio. Exemplis verò, nam quia inter Sacerdotem & Diaconum: inter Præsidem & Senatorem, est subordinatio in dignitate, est etiam prioritas, & posterioritas in loco & dignitate. Quia inter primum mobile, & alia corpora inferiora, est subordinatio in motu, est etiam prioritas & posterioritas in movendo.

Nec vim hujus argumenti infirmat, sed confirmat communis responsio Adversariorum, qui dicunt reperiri etiam in concursu simultaneo aliquam prioritatem ex parte Dei, non quidem naturæ & causalitatis, sed dignitatis & nobilitatis. Nam contra hanc responsionem urget argumentum propositum: Quotiescumque enim inter duo reperitur subordinatio in aliqua ratione, toties debet reperiri prioritas & posterioritas in tali ratione: Atqui inter Deum & causas secundas reperitur subordinatio, non solum in dignitate & perfectione, sed etiam in operatione & causalitate: cùm Deus non solum sit primum ens, sed etiam prima causa, & primum principium: Ergo ex parte Dei debet esse prioritas, non solum dignitatis, sed etiam causalitatis.

C Adde quod, si sola prioritas dignitatis ad subordinationem sufficeret, sequeretur quòd si nobilis & rusticus conveniret ad portandum eundem lapidem: vel equus & asinus jungeretur ad trahendum eundem currum; in tali actione daretur inter illos subordinatio, quia inter illos reperitur prioritas in dignitate & nobilitate: Sed hoc absurdum est, & à Philosophiæ & Theologiæ principijs penitus alienum: Ergo & illud.

204. Secunda ratio quam D. Thomas loco supra relato insinuat, & specialem appellat, sumitur ex dignitate primi moventis, quam Aristoteles, & alij antiqui Philosophi, solo luminis naturalis ductu, in Deo agnoverunt, & potest sub hac forma proponi. Omnes motus physici & vitales debent à Deo ut primo movente procedere: Ergo cùm actus peccati, v. g. mendacium, aut blasphemia, sit motus quidam linguæ, vitalis, & physicus; & actus odij Dei sit motus quidam vitalis liberi arbitrij, debet procedere à Deo ut primo movente; non quidem sub ea ratione quæ defectivus est, & regulis morum difformis (sic enim, ut sæpe diximus, in voluntatem creatam, ut in primam causam deficientem, & difformiter à regulis morum operantem, reducitur) sed ut physicus ac vitalis est; sic enim est bonus bonitate transcendentali, & in Deum ut in ultimum finem naturalem reducibilis. Sed talis actus, quantum est motus quidam physicus & vitalis, per concursum simultaneum non potest à Deo ut primo movente procedere: Ergo Deus non solum concursu simultaneo, sed etiam prævio, influat in materiale peccati. Major, & prima Consequentia patet. Ut enim discurret D. Thomas loco supra relato: *Necesse est omnes motus causarum secundarum causari à primo movente, sicut omnes motus inferiorum corporum causantur à motu cæli: Deus autem est primum movens respectu omnium motuum, & spiritualium, & corporalium: sicut corpus cæleste est principium omnium motuum inferiorum corporum. Unde cum actus peccati sit quidam motus liberi arbitrij, necesse est dicere, quòd actus peccati, in quantum est actus, sit à Deo. Idem docet Albertus Magnus loco supra*

suprà relato, ubi inquit: *Actus malus, inquantum est actus, non egreditur à potentia activa, perfecta secundum naturam, nisi secundum quod illa movetur à causa prima.*

205. Minor autem subsumpta, quæ asserit actus peccatorum, ut sunt motus quidam physici & vitales, per solum concursum simultaneum non posse procedere à Deo ut primo movente, facile suadetur. Primò ex D. Thoma 3, contra Gent. cap. 149. ubi ait: *Motio moventis præcedit motum mobilis, ratione, & causâ, id est prioritate rationis & causalitatis: Sed concursus simultaneus, prioritate causalitatis & naturâ motum liberi arbitrij non antecedit: alioquin, ut suprà dicebamus, talis concursus non esset simultaneus, sed prævius: Ergo talis concursus non est Dei moventis motio, nec per illum Deus movet voluntatem ad operandum, sed simul cum illa in eundem actum influit.*

Secundò probatur eadem Minor principalis: Quando duæ cause partiales in eundem effectum simul influunt, una non dicitur aliam movere ad agendum: v. g. quando duo equi trahunt eundem currum, unus non dicitur alium movere, sed potius uterque simul movet & trahit currum: Ergo quando Deus simul concurrat cum creaturis ad operandum, per talem concursum illas non movet, nec applicat ad agendum; sed solum simul cum illis in eandem actionem & effectum influit.

Tertiò eadem Minor suadetur: Moveri est mutari, cum omnis motus essentialiter sit mutatio: Sed per concursum simultaneum Deus non immutat causas secundas, quia non agit in illas, sed cum illis; nec illis aliquid communicat, sed solum effectum ab illis productum: Ergo per talem concursum illas non movet. De quo fusiùs in

Disp. 6.
art. 2.

Tractatu de actibus humanis.

§. IX.

Precipuum Adversariorum fundamentum convellitur.

206. **P**Robari etiam potest nostra conclusio, destruendo precipuum fundamentum Adversariorum. Nam si Deus non præmoveret ad materiale peccati, maxime quia consequenter deberet præmovere ad formale, propter indissolubilem connexionem quam formale habet cum materiali, in quibusdam saltem peccatis, v. g. in odio Dei: Sed hæc ratio nulla est: Ergo &c. Major est precipuum Adversariorum fundamentum, Minor autem probatur primò; quia, ut infra ex Augustino ostendemus, eadem argumentatione utebatur olim Julianus, ut probaret non esse peccatum originale in parvulis.

207. Secundò, quia D. Thomas articulo suprà relato, fundamentum illud convellit, & penitus destruit. Nam sibi hoc argumentum objicit: *Rei non assignatur causa efficiens, secundum quod est in intellectu, sed secundum quod est in re: sed quidam actus sunt in quibus non potest separari illud quod est de natura actus à deformitate, nisi secundum intellectum, quia bene fieri non possunt: ergo non causantur nisi secundum quod sunt sub illa deformitate &c.* Cui argumento sic responderet: *Ad quintum dicendum, quod sicut actio qua peccati deformitatem habet, dicitur bona, inquantum est actio, bonitate nature: non propterea quod aliquando inveniat separata à deformitate, sed quia bonitas naturalis deformitati subsistat. Ita*

Tom. I.

A etiam Deus dicitur causa illius actionis, inquantum est actio, & non inquantum est deformis: hoc modo quod actionem non facit à deformitate separatam, sed quia in actione deformitatis conjuncta, hoc quod est actionis facit, & quod deformitatis non facit. *Etsi enim in aliquo effectu plura inseparabiliter sint conjuncta, non oportet ut quod est causa ejus quantum ad unum, sit etiam causa ejus quantum ad alterum. Sicut natura est causa oculi, quantum ad substantiam ejus, & non quantum ad defectum cæcitatibus, qui ex nature defectu accidit.*

B Tertiò probatur eadem Minor principalis: Vis operativa, aut actus, non extenditur ad illud omne quod connectitur aut identificatur cum suo objecto, nisi contineatur intra spheram activitatis, aut latitudinem objecti adæquati ipsius; ut patet in intellectu, qui ita attingit verum, quod non attingit bonum, quamvis identificatum cum vero, quia bonum non est objectum intellectus: Sed deformitas peccati non continetur intra latitudinem, sive spheram activitatis divinae omnipotentia, & causalitatis ejus, ut suprà ostendimus: Ergo ex eo quod Deus per motionem præviam & physicam prædeterminationem, causet materiale peccati, cum quo connectitur formale, non sequitur quod causet etiam ipsum formale, & quod ejus motio ad malitiam & deformitatem se extendat.

C Quartò eadem Minor suaderi potest tribus exemplis aptissimis, quæ in Tractatu de scientia Dei adduximus. Primum est animæ moventis & applicantis tibiam curvam ad motum progressivum. Secundum, scribæ applicantis manum pueri ad scribendum. Tertium, Sacerdotis consecrantis hostiam ad conficiendum fortilegium, quæ ibidem videri possunt.

D Denique probatur Minor principalis, duplici argumento ad hominem. Primum sumitur ex doctrina novorum Casuistarum asserentium, famulum qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendentem per fenestram ad stuprandam virginem, & multoties eidem inservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile operando, non peccare mortaliter, si id faciat metu notabilis devertimenti: pura ne à domino malè tractetur; ne torvis oculis aspiçiat, ne domino expellatur. Ita docent Castro Palao, Merula, Hurtado, & alij apud Dianam, quibus novissime subscripsit Tamburinus lib. 3. in Decalogum. Ex hac ergo novorum Casuistarum doctrina potest desumi argumentum ad hominem contra Adversarios: si enim famulus, qui est causa secunda & particularis, potest physicè influere & cooperari ad actus intrinsecè malos, quales sunt fornicatio, & adulterium, absque eo quod ejus causalitas seu influxus ad eorum malitiam & deformitatem se extendat: quanto magis Deus, qui est causa prima, & motor ac provisor generalis, poterit absque præjudicio suæ sanctitatis, motione, & efficientiâ physicâ, substantiam & entitatem actionis malæ attingere, absque eo quod ejus motio seu influxus se extendat ad malitiam & deformitatem illius: præsertim cum concursus causæ primæ sit universalissimus, & præcisivus, quod non habet concursus causæ secundæ, ut infra declarabimus; & Deus in tali motione & concursu obeat munus universalis provisoris, subministrantis causas secundas mediâ necessaria ad agendum; & famulus in prædicto ministerio se habeat ut provisor particularis, nec mediâ

X x x

208.

209.

Disp. 2.
art. 6.
§. 3.

210.

Cap. 2.
§. 4.
num.
10.

necessaria, sed utilia solum & commoda, hero peccanti, & fornicationem aut adulterium perpetranti, suppeditet.

211. Secundum argumentum ad hominem sumitur ex alia doctrina Adversariorum, quæ docent communiter contra Durandum, Deum ad actus malos & peccaminosos, simul cum voluntate creata concurrere. Si enim propter connexionem malitiæ cum entitate & substantia actûs, Deus non possit prædeterminare ad unam, quin etiam prædeterminet ad alteram; non poterit etiam simultaneè concurrere ad unam, quin etiam concurrat ad alteram: Sed hoc non admittunt Adversarij: Ergo præcipuum illorum fundamentum corrui. Sequela Majoris probatur: Multò magis conne-ctitur malitia & deformitas peccati cum concursu simultaneo, quàm cum concursu prævio; nam cum primo conjungitur proximè & immediatè, cum secundo verò mediatè tantùm & remotè; concursus enim simultaneus est ipsemet actus voluntatis, prout est à Deo simul operante, cum quo actu immediatè conjungitur ipsa malitia peccati: concursus verò prævius non identificatur cum actione voluntatis, sed est quid prævium ad illam; unde non conjungitur cum malitia & deformitate peccati, nisi mediante actu voluntatis: Ergo si propter connexionem quæ est inter substantiam & entitatem actûs mali, & ejus malitiam & deformitatem, Deus non potest per concursum prævium applicare voluntatem ad actum malum, quatenus est ens, & actus physicus & vitalis, nisi etiam eam applicet & determinet ad illum, quatenus est malus & deformatus: à fortiori non poterit cooperari, & simul concurrere cum illa, ad substantiam & entitatem actûs mali, nisi etiam simul concurrat ad malitiam, & deformitatem illius.

212. Confirmatur: Ille non minùs peccat, nec minùs est causa peccati, qui cooperatur alteri malè agenti, quàm qui eum movet & invitat ad peccandum: ut enim dicit Apostolus ad Roman. 1. *Qui talia agunt, digni sunt morte, & non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*: Ergo si repugnat divinæ sanctitati & bonitati, movere & applicare voluntatem ad materiale peccati, & ad substantiam & entitatem actûs mali; repugnabit etiam, quòd simul cum ea concurrat ad eundem actum eliciendum: quia sicut in primo casu esset author & causa peccati, ut dicunt Adversarij, ita in secundo, esset illius adjutor & cooperator.

213. Respondent hoc interesse discrimen inter concursum prævium & simultaneum, quòd primus non est indifferens, sed determinans voluntatem, quantum ad speciem actûs: secundus verò est indifferens, & determinabilis à voluntate, quantum ad speciem, eamque determinans solum quantum ad individuum.

214. Sed contra: In primis concursus ille indifferens quem in Deo fingunt Adversarij, imaginationi quidem speciosus est, rationi autem, & Theologiæ valde invisus. Ut enim supra ostendimus, talis concursus tollit à Deo rationem primæ causæ, respectu liberæ determinationis nostræ voluntatis; facit divinam voluntatem pedifsequam voluntatis humanæ, & ejus providentiam imperfectam, & à creaturis dependentem; pluresque alias congerit & accumulât difficultates, quæ acriter mordent & pungunt Adversarios, & à quibus vix se expedire possunt.

Disp. 5.
art. 3.

A Secundo, Dato quòd concursus Dei in actu primo consideratus, id est decretum concurrendi cum causis liberis, sit indifferens, & Deus indifferenti modo illis offerat suum concursum: concursus tamen actualis & exercitus, quo de facto simul influit cum voluntate creata ad actum odij v. g. non potest esse indifferens, cum intimè in illo actu imbibatur, & cum eo identificetur. Quæro igitur, an talis concursus actualis & exercitus, attingat solum entitatem & substantiam illius actûs intrinsicè mali, vel mediâ voluntatis determinatione, ad ejus etiam malitiam & deformitatem se extendat? Si primum dicatur, sequitur quòd etiam concursus prævius quem in Deo admittimus, à fortiori poterit præscindere à malitia & deformitate ejusdem actûs, & solum ejus substantiam & entitatem attingere: quia, ut supra dicebamus, concursus prævius, cum realiter distinguatur ab actione creaturæ, & illam prioritate saltem naturæ antecedit, magis distat à malitia & deformitate illi annexa, quam concursus simultaneus, qui cum tali actione identificatur, & in ea intimè imbibitur. Si verò secundum affirmetur, sequitur concursum Dei æqualiter ad bonum & ad malum se extendere, & absque ullo discrimine effectivo, quidquid sit de affectivo, utrumquos causare, & ad utrumque mediâ voluntatis determinatione transire: quod repugnat divinæ sanctitati, & definitioni Tridentini sess. 6. can. 6. ubi anathema dicitur ei qui dixerit, mala opera ita ut bona, Deum operari.

Respondent quidam Recentiores, concursum Dei actuale & exercitum, non solum attingere substantiam & entitatem actuum bonorum & malorum, sed etiam ad illorum bonitatem & malitiam, mediâ voluntatis determinatione transire, & utramque de facto causare: cum hoc tamen discrimine, quòd ad actus bonos excitat & invitat, per præceptum, consilium, inspirationem &c. ad malos verò & peccaminosos concurrat invitus & coactus, & veluti tractus à voluntate creata; ne scilicet defuit muneris causæ primæ, & lædat jura libertatis humanæ: juxta illud Isaïæ 33. *Servire me fecisti in iniquitatibus tuis*.

Sed hæc responsio & doctrina efficaciter impugnari potest. Primò quia, ut supra ostendimus, Deus non potest causare nisi id quod est ordinabile in ipsum ut ultimum finem, cum ratio primi principij & ultimi finis, inter se convertantur: Sed malitia & deformitas peccati, non est in Deum, ut in ultimum finem ordinabilis, sed potius est recessus & deviatio ab illo ut fine ultimo: Ergo Deus non potest per concursum simultaneum, etiam invitus & coactus, in illam influere.

Secundo absurdum & impium videtur dicere, Deum, cum videt causam secundam in malum labi, lapsum ejus sequi, & influxu suo eam adjuvare, & veluti ab illa trahi in societatem flagitij. Cum enim Deus sit infinite justus & sanctus, nullo modo potest trahi à creatura ad cooperandum ad malum, quæ tale est. Unde quando dicitur Isaïæ 33. *Servire me fecisti in iniquitatibus tuis*: vel hoc debet intelligi ad litteram de Christo, qui formam servi in Incarnatione suscipiens, cum sceleratis reputatus est, & ipse multorum peccata tulit, ut dicit idem Propheta cap. 53. Vel si intelligatur de concursu Dei, debet explicari de concursu ad materiale peccati, quem Deus

215.

216.

217.

218.

in ratione primæ causæ, & universalis provisoris, tenetur exhibere homini peccanti, ne lædat jura libertatis creatæ.

219.

Disp. 5.
art. 3.
§. 3.

Tertio confutari potest principalis responsio, argumento ad hominem, quod supra insinuavimus, decreta indifferentia impugnando. Nam licet secundum principia Adversariorum, concursus quo Deus cum causis liberis operatur, sit indifferens, & à voluntate creatæ ad speciem actûs determinetur, illam tamen determinat ad individuum. Unde cum in actu malo & peccaminoso, secundum rationem individuale considerato, reperitur aliqua specialis malitia & deformitas, quæ non includitur in ratione specifica illius; ea scilicet quæ petitur ex intentione graduâli, vel ex circumstantiis intra eandem speciem aggravantibus; quæro an Deus per suum concursum, quo voluntatem determinat ad talem actum in individuo eliciendum, eam etiam determinet ad illam specialem malitiam & deformitatem quæ illi reperitur annexa, & quæ non convenit ei secundum suam rationem specificam, vel non? Si primum dicatur, sequitur Deum esse authorem alicujus specialis malitiæ, quæ reperitur in actu malo, secundum suam rationem individuale considerato: quod divinæ sanctitatis & bonitati repugnat. Si secundum affirmetur: cur similiter Deus non poterit per concursum prævium determinare voluntatem ad speciem actûs, in esse physico & naturali consideratam, & ad ejus entitatem & substantiam, abique eo quod illam moveat & determinat ad malitiam, & deformitatem, illi ex defectibilitate creaturæ annexam? Et si in ratione individuali possit præscindi entitas actûs à malitia: cur etiam in ratione specifica, non poterit fieri eadem præcisio?

§. X.

Solvuntur objectiones.

220.

Objicies primò: D. Augustinus libro 2. de lib. arbit. cap. 10. differens de origine mali, & quæstionem quæ nunc discutitur, an scilicet Deus moveat voluntatem ad actus malos? D pertractans, sic dicitur: *Sed tu fortasse, quaesturus es, quoniam moveatur voluntas cum se averrit ab incommutabili bono ad mutabile bonum, unde ei iste motus existat, qui profecto malus est, tamen si voluntas libera, quia sine illa nec rectè vivi potest, in bonis numeranda sit? Si enim motus iste, id est averso voluntatis à Domino Deo, sine dubitatione peccatum est, num possumus authorem peccati Deum dicere? Non erit ergo iste motus ex Deo: unde igitur erit?* Et quibusdam interjectis: ad quæstionem sic respondet. *Omne bonum ex Deo: nulla ergo natura est, quæ non sit ex Deo: motus ergo ille averseionis, quem fatemur esse peccatum, quoniam defectivus motus est, omnis autem defectus ex nihilo est: vide quò pertineat, & ad Deum non pertinere ne dubites.* Sic enim legi debet hic Augustini locus, non verò ut habetur in editione Erasmi, à Lovaniensibus emendata: *Et ad Deum pertinere non dubites.*

221.

Respondeo Augustinum ibi manifestè loqui de motu averseionis, ut defectivus est, & regulis morum difformis; sub qua ratione, non est à Deo ut à prima causâ efficiente, sed à voluntate creatæ ut à prima causâ deficiente: non negat tamen, sed potius ibidem clarè insinuat, motum illum voluntatis, ut physicus est & vitalis, à Deo ut primo
Tom. I.

A movente & primo vivente procedere: nam ibidem ait, quòd *omne bonum ex Deo est. & quòd nulla natura est, quæ non sit ab illo.*

Objiciunt secundò Adversarij plura Conciliorum, & SS. Patrum testimonia, quæ videntur militare contra nostram sententiam. Nam Concilium Arausicanum can. 25. anathema dicit in eos qui dicebant aliquos esse ad malum prædestinatos à Deo. Et D. Prosper ait, *Non esse Catholicum dicere, quòd qui non credunt Evangelicæ prædicationi, ex Dei prædestinatione, & constitutione non credant.* Item Augustinus in libro de articulis sibi falsò impositis, art. 10. *Detestanda & abominanda (inquit) opinio est, quæ Deum cujusque mala voluntatis, aut mala actionis credit authorem: cujus prædestinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra justitiam est, universa enim viæ Domini misericordia & veritas. Adulteria enim matronarum, & corruptelas Virginum, non instituere novit sancta divinitas, sed damnare; nec disponere, sed punire.* Et D. Prosper ejus discipulus, in resp. ad objectiones Vincentianas, hæc scribit: *Sicut Deus non indidit malo Angelo illam voluntatem quâ in veritate non stetit, ita nec hominibus illum affectum quo diabolus imitarentur inseruit.*

Respondeo Concilia & Sanctos Patres, in his & similibus locis, loqui de peccatis absolutè & simpliciter, & prout sunt in genere vel specie mali moralis, & secundum totum illud quod tam de formali quàm de materiali important. Vel loquuntur de materiali peccati formaliter considerato, & prout reduplicativè fundat ipsam malitiam & deformitatem, sub qua ratione non est à Deo, sed à voluntate creatæ, ut regulis morum subjecta. Vel si loquuntur de materiali peccati materialiter sumpto, seu de entitate & substantia actûs mali, in esse physico & naturali considerata, solum intendunt, talem entitatem non esse à Deo ut provisorè particulari, sicut dicebant quidam hæretici, qui volebant Deum aliquos homines speciali providentiâ ad actus malos prædestinare, ut in illorum punitione suam justitiam vindicativam manifestaret. Non negant tamen Concilia, & Sancti Patres, materiale peccati materialiter sumptum, seu entitatem & substantiam actuum malorum, à Deo, ut prima causa, & universali provisorè procedere. Imò sententia quæ hoc negat, à D. Thoma supra relato, errori propinquissima appellatur. Et in 2. sent. ad Annibald. quæst. unica art. 1. in corp. *Hæreticum (inquit) est dicere, aliquod ens, in quantum ens, non esse à Deo; nec solum fidei contrarium, sed etiam rationi.* Unde circa hoc observanda est regula, quam tradit idem S. Doctor in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. *Quodcumque nomen deformitatem simul cum actu significat, sive in generali, sive in speciali, non potest dici quòd à Deo sit simpliciter: unde non potest dici absolutè, quòd peccatum sit à Deo, ut homicidium, aut aliquid hujusmodi, nisi cum hac additione, in quantum est actus, & in quantum est ens.*

§. XI.

Aliud argumentum diluitur.

Objiciunt tertio quidam Recentiores hoc argumentum, quod insolubile appellant. Deus absoluto & efficaci decreto, inconsultâ hominis voluntate, vult quòd ille liberè, & cum advertentia rationis, in particulari, & cum omnibus suis
Xxxij

circumstantijs, hunc actum, v. g. odij Dei, eliciat; Sed impossibile est, quod homo liberè, & cum advertentia rationis, talem actum eliciat, nisi peccando: Ergo Deus absoluto & efficaci decreto vult quod homo peccet.

225. Respondeo primò hoc argumentum nihil concludere, & esse purè sophisticum: quia in eo variatur suppositio, & fit transitus à sensu materiali ad formalem, vel à specificativo ad reduplicativum. Nam in Majori ly *actus* sumitur pro materiali peccati, materialiter & specificativè sumpto: in Minori verò, pro materiali peccati, formaliter considerato, quatenus reduplicativè fundat ipsam malitiam & deformitatem. Unde illud argumentum eodem vitio & defectu laborat, quo istud. Anima absolutè & efficaciter vult tibiam curvam motu progressivo moveri: Sed tibia curva non potest motu progressivo moveri, nisi claudicando: Ergo anima absolutè & efficaciter vult quòd tibia curva claudicet. Vel quo istud. Deus efficaciter vult quòd Petrus à Paulo generetur: Sed Petrus non potest à Paulo generari, nisi peccatum originale contrahat: Ergo Deus efficaciter vult Petrum contrahere peccatum originale. Potest etiam formari simile argumentum ex principijs Adversariorum. Deus enim juxta illorum principia, absoluto & efficaci decreto vult ponere hominem in illis occasionibus & circumstantijs, in quibus prævidit per scientiam mediam illum peccaturum: Sed impossibile est quòd homo positus in illis occasionibus & circumstantijs non peccet; alioquin divina præscientia falleretur, & id quod Deus præscivit, non eveniret: Ergo Deus absoluto & efficaci decreto vult quòd Petrus incidat in peccatum.

226. Secundò responderi potest distinguendo Majorem. Deus absoluto & efficaci decreto vult quod homo eliciat actum odij: modo effectivo, concedo: modo defectivo, nego. Similiter distinguo Minorem, & nego Consequentiam.

Explicatur: Voluntas creata est causa actus odij Dei, & quoad realitatem, & quoad defectum. Et si adjuvetur vel determinetur sub utroque modo, & effectivo, & defectivo, seu involvente utrumque: talis causa, vel movens, vel cooperans, vel adjuvans, etiam movet, & cooperatur ad peccatum. Si autem adjuvetur, vel foveatur, & causetur ille actus, sub præcisâ ratione entitatis, & quantum ad id quod in eo vitale & effectivum est, non ex hoc fit operatio vel influxus in defectum, sed potius est influxus-obstans defectui, quia sustinet entitatem, ne absorbeatur à defectu, & destruat à malo.

227. Dices: Concurfus prævius causat actum, non solùm eo modo quo exit à Deo, sed etiam eo modo quo exit à voluntate creata; quia facit illam agere, eamque movet & determinat ut eliciat suo modo talem actum: Sed actus malus, v. g. odium Dei, eo modo quo exit à voluntate creata, peccatum est: Ergo Deus per concursum prævium movet & determinat voluntatem creatam ad peccandum, & suâ efficaci prædefinitione discernit peccantem à non peccante. Sicut in sententia Thomistarum, per gratiam efficacem discernit consentientem à non consentiente.

228. Respondeo distinguendo illam partem Majoris. Eo modo quo exit à voluntate creata: eo modo effectivo, concedo: defectivo, nego. Similiter distinguo Minorem: Sed actus malus eo modo

A effectivo quo exit à voluntate, peccatum est, nego. Eo modo defectivo quo ab illa egreditur, concedo. Solutio patet ex dictis, & potest explicari exemplo animæ moventis, & determinantis tibiam curvam, ut vitaliter, & effectivè se moveat, non tamen ut agat modo defectivo. Unde (inquit S. Thomas supra relatus) *Defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam, sicut in causam; non autem in virtutem motivam: à qua tamen causatur quicquid est morionis in claudicatione.* Ex quo patet solutio ad illud quod subjungitur: cum enim Deus prædefiniat tantum entitatem actionis peccaminosæ, & nolit ejus malitiam, & defectum; suâ prædefinitione non discernit peccantem à non peccante, sed operantem à non operante.

Instabis: Si Deus absoluto & efficaci decreto prædefiniat materiale peccati, licitum erit, imò & laudabile homini, velle entitatem actus mali, v. g. odij Dei: Sed hoc est absurdum: Ergo & illud. Sequela Majoris probatur: Licitum & laudabile est velle id quod Deus vult nos velle: Sed si Deus absoluto & efficaci decreto prædefiniat materiale peccati, vult nos velle entitatem actus mali: Ergo licitum erit & laudabile eam velle.

Confirmatur: Si Deus prædefiniat materiale peccati, sequeretur quod homo peccando peccaret, & non peccando etiam peccaret: Sed hoc est absurdum, & ridiculum: Ergo & illud. Sequela Majoris probatur. In primis enim homo peccando peccaret, ut manifestum est. Peccaret etiam non peccando, quia non se conformaret voluntati divinæ efficaciter volenti ipsum elicere actionem peccati. Item sequeretur quod Deus eundem actum v. g. odij veller, & noller: amaret, & odio haberet: illum enim veller & amaret, quia ipsum prædefiniat, & prædeterminaret: illum verò noller & averfaretur, quia prohiberet, & puniret.

Ad instantiam respondeo, negando sequelam Majoris. Ad cuius probationem, distinguo Majorem. Laudabile est velle id quod Deus vult nos velle, voluntate signi, consilij, præcepti, vel legis permissivæ, concedo. Voluntate generali primæ causæ, & generalis provisoris, nego. Nam hac voluntate generali Deus plura vult quæ non est laudabile, nec licitum velle: v. g. bella, pestes, incendia, mortem parentum, damnationem reproborum, & similia.

Ad confirmationem, nego sequelam Majoris, quantum ad secundam partem, quòd scilicet homo non peccando peccaret. Ad probationem in contrarium, responderetur hoc argumentum procedere ex ignorantia eorum quæ docentur in Tractatu de moralitate actuum humanorum, de obligatione se conformandi divinæ voluntati. Ibi enim communiter dicitur, non esse malum se non conformare divinæ voluntati in voluto materiali: hoc est non velle id quod Deus vult, nisi quando id nobis innotescit per præceptum. Si enim nobis non innotescat Deum aliquid velle, aut non innotescat per præceptum, sed aliâ viâ: possumus licitè velle oppositum, imò aliquando tenemur sub peccato; ut quando est malum alicui, aut habet annexum aliquid prohibitum. Non constat autem homini, quòd Deus ab æterno prædefiniarit, ipsum materiale talis peccati eliciturum. Et si postea ex effectu id innotescat, non tamen per præceptum: unde non peccaret, sed beneficeret, si actum illum non poneret.

233. Ad secundam inconveniens, dicendum est quod sicut nulla est implicantia quod Deus actum odij causet, secundum entitatem, actualitatem, vitalitatem, & alias rationes ad ordinem physicum, & lineam entis pertinentes, & in ipsum ut in ultimum finem reducibiles; & illum non causet secundum quod est moraliter malus, & regulis morum difformis, & prout ab ipso ut ultimo fine avertit. Ita etiam nulla est repugnantia, quod eundem actum velit & nolit, prædefiniat & prohibeat, diligat & aversetur, secundum diversas illas rationes, & formalitates. Id patet exemplo animæ, quæ vult & causat motum progressivum tibie curvæ, quatenus est physicus & vitalis, non tamen, quatenus est deficiens, & obliquus. Et Deus positivè vult & causat actionem consecrativam sacerdotis consecrantis propter fortilegium, quatenus est supernaturalis, & productiva corporis Christi sub speciebus Eucharisticis; licet eam nolit, aversetur, & prohibeat, quatenus est mala, & sacrilega. Denique sicut hæc duo non repugnant, quod scilicet iudex velit hominem vivere, in quantum homo est, & eum occidere, in quantum malefactor est: ita etiam nulla est implicantia, quod Deus voluntate antecedenti, quæ ab æterno voluit quod nullus peccaret, & omnes homines salvi fierent, & ex qua oriuntur consilia, præcepta, & auxilia solum sufficientia ad evitandum peccatum, nolit & prohibeat actum peccati, quatenus est malus, & regulis morum difformis; & quod voluntate consequente, quæ ut generalis provisor vult permittere peccata, & subministrare causis liberis media necessaria ad agendum; & quæ ut primum ens, & primus actus, vult producere entitatem, & actualitatem in omnibus rebus creatis, eundem actum, sub ratione entis & actus, efficaciter velit, & prædefiniat; voluntatemque applicet, & prædeterminet ad eum eliciendum.

234. Instabis rursus: Quidquid Deus ad extra operatur, pertinet ad justitiam & misericordiam: juxta illud Psalmi 14. *Universe via Domini misericordia & veritas.* Sed prædeterminare voluntatem hominis ad materiale peccati, non pertinet ad justitiam, saltem in primo peccato quod committit, quando non se convertit in Deum, in primo instanti usus rationis, juxta doctrinam Divi Thomæ, cum permissio primi peccati, non possit esse pœna alterius. Nec etiam id pertinet ad misericordiam, cum homo operando actum peccati, in maximam potius incidat miseriam, quam sublevetur ab illa: Ergo Deus voluntatem creatam ad materiale peccati non prædeterminat.

235. Respondeo distinguendo Majorem. Quidquid Deus ad extra operatur, ut particularis provisor, pertinet ad justitiam, & misericordiam, concedo. Quidquid operatur, ut prima & universalissima causa, & ut provisor generalis, nego. Unde cum creatio, conservatio, & concursus, ad Deum ut primam causam, & universalem motorem, ac generalem provisorum pertineant, non est necesse quod illæ operationes pertineant ad ejus justitiam & misericordiam, sed sufficit quod spectent ad generalem illius providentiam. Quamvis etiam in prædeterminatione ad materiale peccati, aliquo modo illa attributa reluceant. Quia ut docet S. Thomas 1. p. quæst. 21. art. 4. misericordia sumi potest dupliciter. Primò propriè, pro remotione miseriarum, quæ est defectus creaturæ rationalis, quam solum contingit esse

Tom. I.

A felicem. Secundò pro remotione cujuscumque defectus. Et hoc modo relucet in prædeterminatione ad materiale peccati, quia per eam removetur carentia actus secundi, quæ est quædam imperfectio & defectus voluntatis creatæ. Relucet etiam justitia, quia fit secundum modum convenientem divinæ sapientiæ, quæ debet permittere ut creaturæ defectibiles aliquando deficiant, & illis subministrare media necessaria ad agendum; & secundum modum creaturæ rationalis, qui in libertate consistit. Præterea in prædeterminatione ad materiale cujuscumque peccati, etiam primi, quod puer committit, dum se in primo instanti usus rationis, ad Deum (saltem implicitè, & sub ratione boni honesti) non se convertit, specialiter relucet divina justitia. Quia, ut infra dicemus, & latius ostendemus in materia de prædeterminatione, permissio primi peccati, quæ non solum includit volitionem denegandi auxilium efficax, sed etiam concurrenti ad materiale peccati, & subministrandi media necessaria ad agendum (inter quæ applicatio potentie præcipue numeratur) fit in pœnam peccati originalis, & dependet ab ejus prævisione in genere causæ materialis & occasionalis; eoque ferè modo, quo Thomistæ, & plures alij docent in Tractatu de Incarnatione, decretum Incarnationis à prævisione ejusdem peccati dependere. Eademque ratione, in prædeterminatione ad materiale peccati, interdum splendet divina misericordia; quia sicut in reprobis permissiones peccatorum, sunt effectus reprobationis; ita & in electis sunt effectus prædeterminationis, quæ est actus divinæ misericordie. De *Disp. 3. art. 5.* quo in Tractatu de prædeterminatione, & reprobatione.

§. XII.

Alia objectiones solvuntur.

236. **O**bjicies quartò: Si Deus prædeterminaret hominem ad materiale peccati, & ad ponendum actum positivum malitiæ substratum, illum tentaret, seduceret, & implanaret: Sed hoc non est dicendum, nam ut habetur Jacobi 1. *Deus intentator malorum est: ipse autem neminem tentat,* & Ecclesiastici 15. *Ne dicas, ille me implanavit:* Ergo Deus non prædeterminat voluntatem ad materiale peccati. Sequela Majoris probatur. Ille dicitur tentare aliquem, ipsumque seducere, & implanare, qui movet illum ad eliciendum aliquem actum, à quo scit malitiam esse inseparabilem; hæc enim ratione diabolus dicitur tentare homines, eosque seducere, & implanare; quia movet illos & invitat ad eliciendos actus à quibus malitia separari non potest.

237. **C**onfirmatur: Si Deus præmoveret moraliter hominem ad materiale peccati, præcipiendo, suadendo, vel consulendo actum à quo malitia est inseparabilis, verè diceretur illum tentare, seducere, & implanare, ac censeretur author & causa peccati: Ergo à fortiori, si illum physicè moveat, & prædeterminet ad talem actum eliciendum. Consequentia patet: motio enim & prædeterminatio physica, cum sit ex se, & ab intrinseco efficax, habeatque nexum indissolubilem cum operatione, est multò major & vehementior, quàm moralis, quæ extrinsecè solum & objectivè allicit & invitat agens ad operandum.

Xxx iij

238. Respondeo primò, hoc argumentum facile posse in Adversarios retorqueri. Cum enim juxta illorum principia, Deus per scientiam mediam videat infinitas occasiones & circumstantias in quibus homines non peccarent, sed bene operarentur; & tamen eos ponat in alijs in quibus per eandem scientiam præcivit illos infallibiliter peccaturos, videtur quòd illos tentet, seducat, implanet, & supplantet, & moraliter ad peccandum moveat. Sicut enim occasiones peccandi moraliter movent & incitant homines ad peccandum, ita & qui eos ponit in illis, censetur illos tentare, & ad alicundum inducere; ac proinde esse causa peccati, quod cum sit effectus, vel potius defectus moralis, refundi debet in causam moraliter moventem. Unde ad objectionem
239. Respondeo secundò, distinguendo Majorem, Si Deus prædeterminaret hominem ad materiale peccati, moraliter, præcipiendo, consulendo, vel suadendo elicere actum à quo malitia est inseparabilis, illum tentaret, seduceret, & implanaret, concedo Majorem. Si prædeterminaret solum physicè, & producendo per modum primæ causæ, & universalis provisoris, entitatem, & actualitatem talis actus, nego Majorem: ad cujus probationem, eadem distinctio applicanda est.
240. Ad confirmationem quæ ibidem subjungitur, & potissimum militat contra responsonem jam datam, concessio Antecedente, nego Consequentiam, & paritatem. Multiplex enim inter motionem physicam & moralem reperitur discrimen. Nam prima (ut supra annotavimus) est præcisi-
 va, & sistit intra ordinem physicum, non autem secunda, quæ se extendit ad ordinem moralem, & attendit potissimum ad ea quæ sunt illius ordinis. Prima solum respicit entitatem, actualitatem, & bonitatem transcendentalem, quæ sunt effectus per se primò correspondentes divinæ omnipotentis, & abstrahit à conformitate vel difformitate à lege. Secunda verò potissimum respicit ea quæ sunt intra lineam moris, & attendit, vel attendere debet ad omnes circumstantias illius ordinis, & præcipue ad conformitatem, vel difformitatem à lege. Prima convenit Deo, ut habet rationem causæ primæ, & universalis provisoris, qui debet dare causas secundis media necessaria ad agendum. Secunda verò illi competit, ut causæ particulari, & provisorii speciali, qui non solum ministrat media necessaria, sed etiam utilia ad operandum. Unde quamvis si Deus moveret hoc secundo modo hominem ad producendum actum malitiæ substratum, censetur illum tentare, seducere, & implanare, essetque causa & author peccati; ut supra ostendimus contra Calvinum, qui hoc genus motionis Deo attribuit. Secus tamen si illum moveat tantum primo modo, applicando physicè ejus voluntatem ad eundem actum, in quantum est ens & actus, eliciendum. Ad probationem verò in contrarium quæ ibidem insinuat, dicendum est, quòd licet motio physica sit major morali intensivè, id est potentior, & efficacior, est tamen minor extensivè; quia, ut diximus, sistit intra ordinem physicum, nec se extendit ad ordinem moralem, sicut motio moralis.
241. Instabis: Prætorio vel prædeterminatio physica voluntatis ad aliquem actum, supponit necessariò ex parte intellectus motionem moralem: quia cum voluntas sit potentia cæca, non potest
 A ferri in aliquod objectum, nisi prius ab intellectu ejus bonitas & convenientia demonstretur, ac proinde nisi prius intellectus moveatur & applicetur à Deo ad talem bonitatem representandam: Sed hæc representatio est moralis motio & excitatio: Ergo si voluntas à Deo physicè moveatur & prædeterminetur ad materiale peccati, debet etiam ab illo moraliter moveri, & prædeterminari, & consequenter erit author & causa peccati.
- B Respondeo duplicem dari motionem moralem. Unam quæ fit per solam & nudam objecti propositionem, absque eo quod aliquid consulari, suadeatur, vel præcipiatur. Alteram quæ supra nudam objecti representationem addit aliquid per modum inspirationis, persuasionis, consilij, precum &c. quo voluntas inducatur & incitetur ad aliquid volendum, vel respuendum. Prima motio non pertinet propriè ad ordinem moralem, sed sistit intra ordinem physicum, & abstrahit à conformitate vel difformitate à lege. Secunda verò dicitur propriè moralis, & causat actum ad quem movet, non solum in quantum pertinet ad ordinem physicum, sed etiam in quantum spectat ad lineam moris, & ut est conformis vel difformis à lege. Dicimus ergo, Deum movere moraliter voluntatem ad materiale peccati, solum primo modo, representando scilicet bonitatem physicam objecti, ejusque utilitatem, aut delectabilitatem; prout tales rationes pertinent ad ordinem physicum, & abstrahunt à conformitate, vel difformitate à lege. Cum enim talis representatio sit aliquis actus intellectus, & aliquod judicium practicum, oportet quòd sit à Deo tanquam à primo movente, & prima causa efficiente, ut colligitur ex D. Thoma in 2. sentent. ad Annibaldum, dist. 37. quæst. unicà art. 1. ad 3. ubi docet quod non solum actus peccati est à Deo, sed etiam ipsa cogitatio quæ homo cogitat actum peccati exequendum, in quantum talis cogitatio est actus & ens. Quod probat ex illo 2. ad Corint. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.* Secunda verò motio moralis, quæ fit per modum consilij, suasionis, vel inspirationis, non est à Deo, sed à Diabolo, vel à concupiscentia. Nam ut dicitur Jacobi 1. *Deus intentator malorum est, ipse autem neminem tentat: unusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus.*
- C Dices cum quodam Recentiore, Deus prædeterminat suasionem quibus Dæmon movet nos moraliter ad peccandum: Ergo non solum physicè, sed etiam moraliter, prædeterminat ad actus malos.
- E Respondeo distinguendo Antecedens: prædeterminat suasionem quibus Dæmon movet nos moraliter ad peccandum, quatenus tales suasionem sunt actus quidam physici & vitales, concedo Antecedens: quatenus sunt malæ moraliter, & ad peccatum inducentes, nego Antecedens, & Consequentiam. Sicut enim in sententia Adversariorum, Deus tales suasionem, ut sunt actus quidam physici & vitales, per concursum simultaneum in Dæmonibus causat, & tamen non censetur causa moralis peccati; ita nec debet dici moraliter movere ad actus malos, quamvis prædeterminet suasionem quibus Dæmon movet nos moraliter ad peccandum, ut actus quidam physici & vitales sunt.
242. 243. 244.
- Objicies quintò, & dices, nostram sententiam videri rudem & asperam, ac repugnantem

divinæ bonitati & æquitati: injustum enim videtur, quod Deus æterno supplicio hominem puniat propter actus quos ab æterno prædefiniit eum elicitorum; & ad quos eliciendos, motione efficacissimâ, & cum actu indissolubiliter connexâ, voluntatem ejus applicavit, & prædeterminavit. Quod explicant quidam Recentiores exemplo Judicis, qui procul dubio esset iniquus, si rem furto sublatam mitteret in peram alicujus, & postea illum tanquam de furto convictum, morti adjudicaret.

245. Respondeo primò, hoc etiam telum facile posse in Adversarios retorqueri: Divinæ enim bonitati & æquitati repugnare videtur, quod cum videat per scientiam mediam infinitas occasiones & circumstantias, in quibus homo non erat peccaturus, sed bene operaturus, nolit eum in illis constituere, sed potius in aliis in quibus per eandem scientiam præcivit eum infallibiliter in peccatum lapsurum. Non minus enim repugnat hominem postum in illis occasionibus & circumstantiis, in quibus Deus prævidit illum peccaturum, non labi in peccatum; quam hominem ad materiale peccati prædeterminatum, actum illum non elicere; nam sicut implicat Dei voluntatem frustrari, ita & ejus præscientiam falli. Unde exemplum Judicis potest etiam in illos retorqueri. Si enim Judex propriam uxorem aut filiam duceret & traheret ad lupanar, in quo certò sciret, illam ab impudicis fore constuprandam, & violandam: posset ne postea justè illum punire, & morti adjudicare propter adulterium commissum? Eaque nonne haberet justissimam causam excusationis, & querimoniz adversus illum? Item si quis duceret aliquem ad fastigium turris, vel ad supercilium montis, ex quo certò sciret eum in precipitium lapsurum; vel in sylvam in qua deberet à latronibus spoliari, plagis affici, & tandem jugulari: talis censeretur, ne esse causa solùm permissiva, & non positiva casus, & mortis illius? Videant ergo Adversarij, quomodo tela projecta redeant in projicientem, & difficultas proposita, nobis & illis communis sit. Hoc præmissò.

246. Ad objectionem directè respondeo, negando Majorem. Ad cujus probationem, dicendum est, quod sicut licet magister manum discipuli ad scribendum applicet, & physicè præmoveat; & cum illo, non solùm simultaneo, sed etiam prævio concursu, ad scribendum concurrat: quia tamen discipulus à rectitudine talis motionis & applicationis se subtrahens, inducit & causat in scriptione obliquitatem, deformitatem, & defectum: meretur ab illo corripi, cædi, & flagellari. Item sicut licet in sententia Adversariorum, Deus determinet voluntatem creatam ad actum peccati in individuo, in quo (ut supra annotavimus) reperitur aliqua specialis malitia, quæ illi non convenit secundum suam rationem specificam (ea scilicet quæ sumitur ex intensione gradualis actus, vel ex circumstantiis intra eandem speciem aggravantibus) tamen justissimè specialem illam malitiam, in reprobis æterno supplicio punit: quia scilicet, quamvis Deus determinet ad substantiam & entitatem illius actus individualiter considerati, non tamen ad specialem illam malitiam & deformitatem, quæ illi ex defectibilitate voluntatis adjungitur. Ita similiter nos dicimus, quod licet Deus ad speciem & entitatem actuum malorum, in esse physico & naturali consideratam, quæ transcendentaliter bona est, & in Deum ut in ultimum finem reducibilis, voluntatem creatam, ut prima

Tom. I,

A causa, & universalis totius entis provisor, moveat, applicet, & prædeterminet; quia tamen peccator à regulis morum devians, & à rectitudine divini concursus se subtrahens, tali entitati superinducit malitiam & defectum morale, justissimè à Deo corripitur, & castigatur; nullaque datur peccatoribus justa excusationis vel querimoniz causa adversus Deum.

Instabis, Demus aliquem gravi aliquâ tentatione vexarum, & considerantem utrinque motiva ad eam inducentia, & ab ea deterrentia, prædeterminari à Deo ad materiale peccati: nonne ille habebit legitimam excusationem, & meritò dicere poterit, se tale peccatum commississe, quia dubitans, & quasi pendulum inter motiva contraria, fuit à Deo in talem actum inclinatus, & ad illum prædeterminatus?

Respondeo nullam tali homini dari legitimam causam excusationis & querimoniz: Tum quia non fuit à Deo prædeterminatus nisi ad entitatem & substantiam actus in esse physico & naturali consideratam: ille verò ex propria defectibilitate, ad ejus deformitatem, & malitiam morale se determinavit. Tum etiam, quia stante tali prædeterminatione poterat (potentiâ saltem antecedenti, & in sensu diviso) non ponere illum actum.

247. Addo quod, licet Deus in genere causæ efficientis, & per modum primæ causæ, & universalis provisoris inchoet illum actum, sub ea ratione quæ est physico & vitalis (aliàs enim non posset habere rationem primæ causæ, & primi principij respectu illius, ut supra ostendimus) homo tamen illum inchoat in alio genere causæ, materialiter scilicet & dispositivæ, quatenus objectivè & materialiter movet Deum, ad præbendum influxum illum prævium in materiale peccati. Cum enim natura humana per peccatum originale sit vitata & corrupta, & magis in malum quam in bonum propensa: ratione corruptionis appetitûs sensitivi, rebellionis concupiscentiæ, & propensionis quam habet ad peccatum, objectivè & materialiter movet Deum, ut aliquando in pœnam peccati præcedentis, saltem originalis, ei denegat auxilia efficaciam ad vitandum peccatum, eamque ad materiale peccati prædeterminet. Ita expressè docet S. Prosper respondens ad primam objectionem Gallorum, qui dicebant ex doctrina sancti Augustini sequi, quod ex prædestinatione Dei, veluti fatali necessitate, homines ad peccatum compellerentur, & traderentur in perditionem. Quod etiam Catholicis imponebat olim Faustus Semipelagianorum Antesignanus, ut videri potest lib. 1. de gratia & libero arbitrio, cap. 18. & 19. Respondens, inquam, D. Prosper illi objectioni, seu potius calumniæ Semipelagianorum, sic ait: *Qui prædestinationis nomine fatum prædicat, tam non est probandus, quam qui fati nomine veritatem prædestinationis infamat: fati enim opinio nova est, & de falsitate concepta: prædestinationis autem fides, multa sanctarum Scripturarum auctoritate munita est, cui nullo modo fas est, ea quæ ab hominibus malè aguntur ascribi, qui in proclivitatem cadendi, non ex conditione Dei; sed ex primi patris prævaricatione venerunt.* Idem colligitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 2. art. 5. ad 1. ubi ex Augustino docet auxilium gratiæ hominibus in statu naturæ lapsæ, in pœnam præcedentis peccati, saltem originalis, interdum denegari. Id etiam

E constabit ex dicendis in Tractatu de prædestinatione, ubi ostendemus, juxta doctrinam utriusque sancti Doctoris, reprobationem negativam (id

Disp. 5.
art. 3.

Xxx iiii

- est decretum denegandi gloriam ut beneficium indebitum) fieri ex pravitione peccati originalis, ac proinde primam permissionem peccati (quæ non solum importat denegationem auxilij efficacis, sed etiam decretum influendi per modum primæ causæ, & universalis totius entis provisoris, in materiale peccati) esse illius effectum.
250. Ex hac doctrina facile intelliges & expones locum D. Anselmi, cui potissimum confidunt Adversarij, desumptum ex libro de casu diaboli cap. 28. ubi, inquit, docet Deum non sponte dare concursum ad motum voluntatis pravum, sed ut rapiatur permittere. Nam præterquam quod Anselmus in toto illo capite, ne verbum quidem habet de concursu Dei, & loquitur solum de malo usu, seu de abusu liberi arbitrij, quem dicit non esse à Deo, sicut ipsam volendi potestatem; facile posset explicari, juxta principia jam tradita, dicendo scilicet, influxum pravium in materiale peccati, non dari sponte à Deo, & à voluntate creata aliquo modo rapi: quia illa, ut jam ostendimus, ratione propensionis quam habet ad peccatum in statu naturæ lapsæ, & ratione peccati præcedentis, saltem originalis, Deum aliquo modo (objectivè scilicet & materialiter) moveret, & determinat, ac veluti cogit ad præbendum influxum & concursum pravium ad materiale peccati. In quo etiam sensu posset explicari illud Isaiæ, *Servire me fecisti in iniquitatibus tuis.*
251. Instabis rursus, & dices, hac responsione non evacuari penitus difficultatem, nam idem argumentum potest fieri de Angelis, & primis parentibus in statu innocentie, & quæri, cur Deus illis denegaverit auxilia efficacis ad perseverandum, eosque prædeterminaverit ad materiale inobedientie, potius quam ad observantiam & implementationem præcepti? Cui difficultati non potest satisfieri, recurriendo ad culpam præcedentem, quæ indignitate suâ Deum moverit ac determinaverit, ad illis denegandum auxilia efficacis, & prædeterminandum ad materiale peccati, cum illud peccatum præcedentem supposuerit.
252. Respondeo primò, quod sicut Adversarij nullam possunt assignare causam, cur Deus Angelis & primis parentibus denegaverit gratiam congruam ad perseverandum in bono, eosque posuerit in illis circumstantiis & occasionibus in quibus per scientiam mediam præviderat illos in peccatum inobedientie infallibiliter esse lapsuros; sed tenentur cum Apostolo recurrere ad inscrutabilia judicia Dei: ita etiam nulla potest assignari ratio, cur Deus Angelis, & primis parentibus denegaverit auxilium efficacis ad implendum præceptum, & eos ad materiale inobedientie prædeterminaverit, nisi quia ita voluit. Nec aliter respondet Augustinus lib. 11. de Genesi ad lit. cap. 10. ubi loquens de casu Adami & Angelorum ait: *Sed posset inquit etiam ipsorum voluntatem in bonum convertere, quoniam omnipotens est. Posset plane: cur ergo non fecit? quia noluit: cur noluerit, penes ipsum est.*
253. Secundò respondeo cum eodem Augustino, quod Deus voluit permittere casum Adami & Angelorum, ut ostenderet defectibilitatem liberi arbitrij creati, quod ut dicit S. Doctor de corrept. & gratia cap. 11. *Ad malum sufficit: ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono.* Et Tractatu de cantico novo cap. 8. *Quid, inquit, valeat liberum arbitrium non adjunum, in ipso Adam demonstratum est.*
- A *Ad malum sufficit sibi: ad bonum, non, nisi adjuvetur à Deo.*
- Denique cum Joanne à S. Thoma, aliisque recentioribus Thomistis, responderi potest, Deum fuisse motum & determinatum ad denegandum Angelis & primis parentibus auxilium efficacis ad prædeterminandum illos ad materiale peccati inobedientie, ab ipsamet culpa concomitante, quæ licet fuerit in eodem instanti in quo, cum denegatione gratiæ, & prædeterminatione ad materiale peccati, utramque tamen præcessit prioritate naturæ, seu instantis à quo, in genere causæ materialis dispositivæ: eoque ferè modo, quo corruptio antecedit generationem, vel actus contritionis & charitatis gratiam sanctificantem, à qua in sententia Thomistarum procedunt, & universaliter omnes dispositiones concomitantes, formam, à qua per modum proprietatis dimittunt, ut docet S. Thomas 3. p. quæst. 7. art. 13. ad 2. his verbis: *Calor qui est dispositio ad formam ignis, est effectus profuens à forma ignis.* Vel denique sicut apertio fenestæ, quæ licet effectivè procedat ab ingressu venti in aulam, ad illum disponit, & illum in genere causæ materialis dispositivæ antecedit: quia remotio impedimenti se habet veluti quædam dispositio, saltem negativa, ad introductionem formæ. Sicut ergo in præfatis exemplis patet, quod nunquam fieret generatio, nisi præcederet corruptio; nec forma ignis introduceretur in lignum, nisi per calorem ut octo esset dispositum; nec peccator gratiam sanctificantem reciperet, nisi eliceret actus contritionis & charitatis; nec denique ventus intraret in aulam, nisi fenestra aperiretur. Ita similiter, nisi homo vel Angelus prius naturæ se determinaret ad formale peccati, vel ad materiale fundamentaliter sumptum, non prædeterminaretur à Deo ad materiale materialiter sumptum, seu ad entitatem physicam, quæ malitiæ morali subternitur.
- Quod diximus de prædeterminatione temporali, applicari debet æternæ prædefinitioni, seu decreto prædeterminanti, à quo profluit, & cujus est executio; eademque mutua prioritas in diverso genere causæ, inter prædefinitionem materialis peccati, & prævisionem culpæ, seu determinationis ad formale, admitti. Unde sicut diximus, quod ideò Deus prædeterminat voluntatem creatam ad materiale peccati, quia illa prius naturæ se ipsam determinat ad formale, vel ad materiale fundamentaliter sumptum. Ita etiam, juxta hanc solutionem & doctrinam, dicendum est, Deum entitatem & actualitatem in materiali peccati imbibitam, idcirco ab æterno prædefinire, quia prævidit voluntatem creatam, se ipsam ad formale, vel ad materiale fundamentaliter sumptum, ex propria malitiæ & defectibilitate determinaturam.
- Si autem quæras, in quo medio talis præscientia fundetur? Breviter respondeo, illam fundari vel in decreto denegandi auxilium efficacis ad evitandum peccatum; suppositâ enim auxilij efficacis denegatione, sequitur infallibiliter (non quidem consecutione physica, sed logica) ut alibi exposuimus, quod voluntas peccabit, & ad formale peccati, vel ad materiale fundamentaliter sumptum, se determinabit: Sicut ex subtractione salis, sequitur infallibiliter corruptio carniû, vel ex remotione columnæ casus lapidis.
- Vel etiam dici potest (& hæc responsio videtur verior, & principiis Thomistarum conformior) talem præscientiam non fundari in alio medio, quam in ipsamet prædefinitione, seu decreto po-

254.

255.

256.

In tract. de scientia Dei disp. 4. art. 6.

fitivo prædeterminandi voluntatem creatam ad materiale peccati materialiter sumptum. Ut enim tale decretum habeat rationem medij respectu illius, non requiritur, quod illam omnibus modis, & in omni genere causæ, antecedit, sed sufficit quod eam præcedat in aliquo priori naturæ, & instantis à quo, in aliquo genere causæ; quamvis illam in alio genere supponat, & subsequatur, ut constat in exemplis supra adductis.

257. Ex dictis intelliges, quod licet decretum quo Deus statuit ab æterno ad actus malos & peccaminosos hominum & Angelorum concurrere, in aliquo sensu, prædefinitio & prædeterminatio appellari possit; potest tamen etiam postdefinitio & postdeterminatio nuncupari: licet enim in aliquo genere causæ sit prior determinatione voluntatis creatæ, in alio tamen est eâ posterior, & ab illa dependet, modo explicato, subindeque postdefinitio, & postdeterminatio appellari potest.

258. Contra hanc doctrinam, & mutuam illam in diverso genere causarum prioritatem, proponunt Adversarij plures instantias, quæ supra solutæ sunt. Et de hoc iterum agendum erit in Tractatu de justificatione, explicando mutuam prioritatem causalitatis & dependentiæ, quæ inter gratiam sanctificantem, & actus contritionis & charitatis intercedit.

Solum hic advertendum est, doctrinam illam de mutua causarum dependentia & causalitate, non esse Scholæ Thomisticæ peculiarem, sed plures etiam ex Patribus Societatis eam amplecti: Vazquez enim illa utitur in materia de justificatione, ad explicandum quomodo actus charitatis & contritionis effectivè à gratia justificante procedant, & nihilominus ad illam disponant. Bellarminus etiam illam mutuam dependentiam inter voluntatis actum, & iudicium practicè practicum à quo dirigitur agnoscit. Et nuper Claudius Typhanus, ejusdem Societatis Theologus, librum edidit de ordine, deque priori & posteriori, in quo fufillimè differit de hac mutua antecessione diverfi generis causarum. Cur ergo nobis pariter non licebit illa hic uti, ad diluenda argumenta quibus Adversarij nos urgent, & clavum clavum trudere, ac subtilitates scholæ, aliis subtilitatibus enodare? Præsertim cum Cardinalis Delingo ingenue fateatur, Vazquem & alios qui mutuam illam prioritatem in diverso genere causæ admittunt, non posse impugnare efficaciter præmotionem physicam, & gratiam prædeterminantem, quam Thomistæ docent, eaque mutuâ prioritare semel constitutâ, Thomistæ qui ad illam confugerint, ab illorum Recentiorum argumentis tutos esse. Et quamvis daretur doctrinam illam de mutua causarum dependentia, non esse certam, vel demonstrabilem, nemo tamen inficiari potest, eam ad minus esse valde probabilem, multoque tum intra tum extra Scholam D. Thomæ habere defensores, ac variis tum naturæ tum gratiæ exemplis suaderi posse; quod sufficit ad retundendum impetum Adversariorum contra nostram sententiam, quia ut communiter dicitur, *Solvere probabiliter, est solvere evidenter.*

§. XIII.

Proponuntur duo argumenta desumpta ex definitione Tridentini, Lutheri & Calvinii errorem proferentis.

259. **O**bjiciunt insuper quidam Recentiores definitionem Tridentini sess. 6. can. 6. ubi sic ha-

A betur: *Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera ita ut bona Deum operari, non permissivè solum, sed etiam propriè & per se: adeo ut sit proprium opus ejus, non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli. Anathema sit.* Ex qua definitione Tridentini, duo erunt argumenta contra nostram sententiam. Primum est: In hoc canone proferitur error Lutheri & Calvinii, & damnatur illud quod ipsi assererent: At illi non dicebant Deum esse authorem peccati formaliter, aut formaliter instigare & movere ad malum; sed solum esse authorem illius voluntatis, quâ homo dum peccat, consentit, & succumbit tentationi, & ad illam voluntatem determinare; imò ad voluntatem creatam reducebant ipsum peccatum. Nam Calvinus lib. 2. instit. cap. 4. sic ait: *Execratio impiorum, & quæcumque inde sequuntur flagitia, opera Sathana nuncupantur: quorum tamen causa extra voluntatem humanam querenda non est, ex qua radix mali surgit, in qua fundamentum regni Sathanae (hoc est peccatum) residet.* Ergo Tridentinum damnat formaliter opinionem, quæ tenet Deum applicare voluntatem creatam ad entitatem, sive materiale peccati.

Secundum argumentum sic à quibusdam Recentioribus proponitur. Concilium in illo canone damnat sententiam quæ docet Deum non se habere permissivè solum in ordine ad peccata: Sed hoc sequitur ex sententia quæ asserit Deum prædefinire & prædeterminare materiale peccati: Ergo hæc sententia cum definitione Tridentini coherere nequit. Major patet, Minor verò probatur. Qui causat aliquid ad quod aliud infallibiliter & inevitabiliter sequitur, non censetur, nec dici potest (nisi abusivè & nugatoriè) se habere permissivè solum in ordine ad illud. Nam quia mors & cæcitas v. g. infallibiliter, & inevitabiliter, ad abscissionem capitis, aut confixionem oculorum, sequuntur; absurdum & ridiculum esset asserere, quod ille qui alteri caput abscindit, vel oculos configit, permissivè tantum se habeat ad ejus mortem, vel cæcitatem. Sed ex prædefinitione & prædeterminatione materialis peccati, infallibiliter, & inevitabiliter sequitur peccatum quia impossibile est ut homo habeat actum positivum odij Dei v. g. in voluntate, & actum intellectus quo cognoscit per iudicium indifferens, hunc actum esse malum & prohibitum, & non peccet: Ergo &c.

Confirmatur primò: Deum permissivè concurrere ad aliquid, est illud non impedire, cum possit: Sed positâ prædeterminatione ad materiale peccati, Deus non potest impedire sequelam malitiæ, ut jam ostendimus: Ergo nec permissivè ad illam se habere.

Confirmatur secundò: Ut Deus prædeterminans voluntatem ad materiale peccati, posset dici se habere permissivè solum in ordine ad formale, oporteret quod positò materiali, restaret adhuc aliqua alia actio, per quam produceretur formale: Sed positò materiali nulla restat actio, per quam producat formale, cum illud immediatè resultet ad positionem materialis, sicut relationes & privationes immediatè resultant ad positionem fundamenti: Ergo Deus prædeterminans voluntatem ad materiale peccati, non potest dici se habere permissivè in ordine ad formale,

C

D

E

260.

261.

262.

§. XIV.

Retorquentur hæc argumenta in Adversarios.

A Ntequam his argumentis directè & in forma respondeamus, oportet breviter illa in Adversarios retorquere, & ostendere difficultatem in illis contentam, esse nobis & illis communem.

263. In primis ergo juxta Adversariorum principia, concursus divinus sequitur nutum voluntatis creatæ, & illius determinationem: unde cum voluntas creata non semper se determinet ad bonum, sed quandoque ad malum, concursus Dei æqualiter se extendit ad bonum & ad malum; & absque ullo discrimine effectivo (quidquid sit de affectivo) utrumque causat, & ad utrumque mediâ voluntatis determinatione transit. Et sic juxta hanc sententiam, & modum explicandi concursum divinum, non minus est opus Dei proditio Judæ, quam vocatio Pauli: quod in Luthero & Calvino damnat Tridentinum canone suprâ relato.

264. Secundò, Ille qui ponit aliquem in occasionibus & circumstantiis, in quibus prævidit illum infallibiliter peccaturum, censetur, moraliter saltem, in ejus peccatum influere; illumque moraliter præmovere & prædeterminare ad peccandum, cum occasiones ad peccandum, ad peccatum moraliter moveant & excitent, illudque moraliter causent, juxta illud commune Gallorum proloquium, *L'OCCASION FAIT LE LARRON*. Unde cum in sententia Adversariorum, Deus interdum ponat homines in illis circumstantiis & occasionibus, in quibus per scientiam mediam præscivit illos peccaturos, potius quam in aliis in quibus prævidit eos bene operaturos, videtur esse causa, saltem moralis, cur homines peccent, & homines ad peccandum moraliter præmovere & prædeterminare, quod est in secundum errorem Calvini suprâ impugnatum incidere.

265. Nec valet si dicas, illa inconvenientia non sequi ex Adversariorum sententia, quia Deus non tenetur popere homines in illis occasionibus in quibus prævidit illos bene operaturos, sed potest interdum, propter occultos fines suæ providentiæ, eos constituere in illis in quibus præscivit eos lapsuros. Maximè quia positis illis circumstantiis & occasionibus, homo potest (potentiâ saltem antecedente, & in sensu diviso) non peccare, & bene operari.

Non valet, inquam, hæc responsio, nam (præterquam quod illa non salvat, quin Deus sit causa moralis peccati; sicut enim occasiones peccandi moraliter movent & incitant ad peccandum, ita & qui ponit hominem in illis, censetur esse causa moralis cur incidat in peccatum) idem omnino dicunt Thomistæ de prædeterminatione ad materiale peccati, Deum scilicet non teneri semper prædeterminare physicè hominem ad actus bonos, & honestos, ac rectæ rationi conformes, sed interdum, propter occultos suæ providentiæ fines, posse illum ad materiale peccati, per modum primæ causæ, & universalis totius entis provisoris, prædeterminare: maximè in statu naturæ lapsæ, & per peccatum originale vitiatæ, in quo appetitus sensitivus, propter rebellionem concupiscentiæ, valde inclinatur ad bonum sensibile contrarium rationi. Addunt etiam Thomistæ, quod voluntas creata sub tali prædeterminatione posita, manet perfectè libera, & retinet potentiam proximam & expeditam ad non ponendum illum

A actum ad quem à Deo prædeterminatur: unde si hæc responsio valeat pro scientiæ mediæ defensoribus, valebit etiam pro Thomistis, & aliis physica prædeterminationis assertoribus.

Nec obstat si inltes, & dicas, hoc interesse discrimen inter nostram & Adversariorum sententiam, quod in nostra sententia, concursus Dei determinat voluntatem creatam ad entitatem actûs, à quo malitia est inseparabilis: è contra verò juxta Adversariorum principia, Dei concursus à voluntate creata ad speciem actûs determinatur. Non valet, inquam, hæc instantia, quia licet Adversarij doceant, concursum divinum à voluntate creata ad speciem actûs determinari; voluntatem tamen talem concursum ipsam determinare quantum ad individuum, in quo (ut suprâ ostendimus) aliqua malitia specialis reperitur, quæ illi secundum rationem specificam non convenit: unde si Deus determinans voluntatem ad entitatem & speciem actûs in esse physico & naturali consideratam, à quo malitia est inseparabilis, non possit dici, nisi abusive & nugatoriè, talem malitiam permittere; non poterit si militer, nisi ridiculè & abusive, censeri causa solum permissiva illius specialis malitiæ, quæ eidem actui convenit ex individuali ratione. Quare omnia argumenta quæ sunt ab Adversariis contra determinationem ad speciem actûs, possunt in illos retorqueri, & fieri contra determinationem ad individuum. His præmissis: non erit nobis difficile argumenta proposita dissolvere, & ab his aranearum telis nos expedire. Unde fit

§. XV.

Solvitur primum argumentum ex definitione Tridentini desumptum.

AD primum ergo argumentum ex definitione Tridentini desumptum, dicendum est, Concilium in illo canone damnare illam opinionem, seu potius hæresim, quæ tenet Deum movere & inclinare voluntatem ad materiale peccati, eo genere motionis quæ necessariò debeat ad formale se extendere: qualis erat illa quam Lutherus & Calvinus admittebant. Lutherus enim dicebat Deum producere in voluntate merè passivè se habente actiones nostras, sive bonas, sive malas. Calvinus verò errorem Lutheri aliquo modo temperans, fatebatur quidem voluntatem activè in suos actus, sive bonos, sive malos influere, & ad utrosque à Deo moveri & applicari: sed addebat voluntatem creatam, sub divina motione & applicatione, non servare indifferentiam actualem, nec retinere potentiam ad oppositum, sed à Deo moveri solum spontaneè, & sine coactione, & sicut equus ad currendum movetur à fessore. Ex quo evidenter sequitur, quod si in actibus voluntatis ita motæ & applicatæ à Deo, reperitur peccatum, illud in Deum ut authorem, non verò in voluntatem creatam refundendum sit, & quod proprium ejus opus sit non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli. Quare ut Concilium hunc errorem in suo principio elideret, canonem illum in quo illum proscribit, sic incipit: *si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere &c.* Quibus verbis aperte declarat, idcirco Lutherum & Calvinum docuisse, Deum in nobis mala opera ita ut bona operari, non permissivè solum, sed propriè & per se, quia sentiebant, Deum ita movere homines ad agendum, ut non sit in potestate hominis vias

suas malas facere. Unde ipsemet Lutherus in assertionibus, assert. 36. sic loquitur: *Quomodo potest se homo ad bonum preparare, cum neque in potestate ejus sit vias suas malas facere: nam & mala opera in impiis operatur Deus, ut enim Proverb. 16. dicitur, omnia propter se ipsum operatus est Dominus, etiam impium ad diem malum. Quis audeat negare se etiam in malis operibus saepe coactum, aliud facere quam cogitaverit?* Et in alio loco ait: *Si praescivit Deus Judam fore proditorem, necessarium Indas fiebat proditor, nec erat in manu Iudae, aut ullius creaturae, aliter facere.* Luthero concinit Calvinus lib. 3. institut. cap. 23. num. 9. ubi ait: *Excusabiles peccando haberi volunt reprobi, quia evadere nequeunt peccandi necessitatem: praesertim cum ex Dei ordinatione sibi injiciatur hujusmodi necessitas.* Idem docet Zuinglius sermone de Providentia cap. 6. ubi ait: *Coactus est homo ad peccandum.* Et Beza in summa Christianismi pag. 188. inquit: *Omnia ita necessario ex Dei immutabili decreto eventire, ut secundum illud Iudas necessario Christum prodiderit, Herodes & Pilatus necessario Christum condemnaverint.* Unde quamvis illi haeretici interdum asserant, se non refundere malitiam peccati in Deum, sed in voluntatem creatam, hoc ipso tamen quod talem admittunt voluntatis motionem, quae non relinquat in ea indifferentiam activam, seu potentiam ad oppositum; sed solam spontaneitatem, & immunitatem à coactione; verbis negant quod re affirmant, & sibi contradicunt. Quod mirum non est, cum Nicolaus Romæus in libro qui inscribitur, *Calvini effugies*, spectaculo 9. & 10. quorum titulus, *Calvinus sibi discolor*, ostendat librum institutionum Calvinum esse centonem contradictionum, & numeret viginti primarias, & plusquam sexcentas consecutivas.

268. Adde cum Valentia 1. p. quaest. 19. puncto 3. assertionem 4. quod quando Calvinus ait, Dei voluntatem nunquam tendere in malum, nec velle hominum malitiam, solum intendit, Deum eam non velle per se, & quatenus habet rationem mali, sed per accidens tantum, & in quantum induit rationem boni, seu medij ad manifestationem suae justitiae vel misericordiae conducentis. Unde, juxta Calvinum, Deus ad omne genus peccati, etiam cum difformitate sumpti, comparatur sicut ille qui eligit mendacium, alicujus commodi & utilitatis causâ honestatum.

Ex his facile intelliges, non minus vastum Chaos inter nos & Calvinum jacere, quam quo Abraham epuloni inelamabat, illum à Lazaro distare & esse semotum, ut fuscè in Apologia Thomistarum art. 7. ostendimus, ibique omnia quae P. Annatus in libro de scientia media disp. 4. cap. ultimo proponit argumenta dissolvimus. Unde ad hunc locum Lectorem remittimus, ne eadem inutiliter repetamus.

§. XVI.

Aliud argumentum ex Tridentino desumptum diluuntur.

269. Ad secundum argumentum ex eodem Canone Tridentini desumptum, facile respondetur, concessâ Majori, negando Minorem. Ad cuius probationem, in primis dico, quod Julianus olim simili argumentatione utebatur, ad probandum non dari peccatum originale in parvulis; sic enim ratiocinabatur. Deus est causa corporum, sexuum, conjunctionum; Ergo ex generatione

A prolis non sequitur peccatum, alioquin Deo attribueretur. Cui respondet S. Augustinus lib. 3. quem scripsit contra illum, cap. 9. *Sicut de prole adulterorum, si ego dicerem: tot malorum, id est, lascivia, turpitudinis, criminis, bonus fructus esse non potuit: rectè mihi responderes, hominem qui de adulteris natus est, non esse fructum lascivia, turpitudinis, criminis, quorum malorum author est diabolus: sed corporum, sexuum, conjunctionum, quorum bonorum author est Deus.* Sic ego tibi rectissime dico: malum cum quo nascitur homo, non esse fructum corporum, sexuum, conjunctionum, quorum bonorum author est Deus: sed prima pravaricationis, cujus author est diabolus. Ita similiter nos respondere possumus, quod Deus non est author peccati, quamvis praedeterminet voluntatem ad materiale, ex quo malitia sequitur; quia illa non resultat ex materiali, prout est à Deo, ut prima causa efficiente, sed prout exit à voluntate creata, ut prima causa deficiente, & difformiter ad regulas mortui operante. Unde docet Capreolus in 2. dist. 37. art. 3. ad 3. quod si Deus substantiam odij Dei, aut alterius actus mali, se solo produceret, aut conservaret extra omne subjectum, non propterea peccaret, neque talis actus odij Dei esset peccatum, neque haberet difformitatem odij Dei; eò quod talis difformitas non necessario consequatur substantiam talis actus in se, vel etiam ut à Deo procedit, sed solum ut procedit à libero arbitrio defectibili, suoque illo actu recedente à lege, & à recto ordine ad Deum ut finem ultimum.

In forma igitur respondeo, distinguendo illam propositionem. Qui causat aliquid ad quod aliud infallibiliter & inevitabiliter sequitur, non censetur, nec dici potest se habere solum permixtè in ordine ad illud: si sequatur ad illud consecutione physica, seu causalitatis, concedo. Si ad illud sequatur consecutione tantum logica, & illationis, nego. Nam ad motum vitalem tibiae curvae sequitur infallibiliter & inevitabiliter claudicatio; & tamen anima causans illum motum, non censetur esse causa positiva, sed tantum permixta talis defectus. Item, ut supra dicebamus, Deus causat generationem hominis, ad quam infallibiliter sequitur peccatum originale, & tamen tale peccatum non causat, sed tantum permittit. Similiter in sententia Adversariorum, ad positionem hominis in occasionibus & circumstantiis in quibus Deus per scientiam mediam illum praevideat peccatum, infallibiliter sequitur peccatum; & tamen Deus non censetur illud velle, vel causare, sed tantum permittere. Denique, ut supra arguebamus, ad determinationem voluntatis ad individuum actus mali & peccaminosi, sequitur infallibiliter aliqua specialis malitia & difformitas, quae illi secundum suam rationem specificam non convenit; & tamen quia haec non sequitur ex divino concursu determinante voluntatem ad talem actum in individuo, consecutione physica, sed tantum logica, Adversarij docent Deum non se habere positivè, sed tantum permixtè in ordine ad illam. Quid ni ergo idem nobis licebit respondere de concursu praevio determinante voluntatem ad materiale peccati? Nam similiter ejus malitia & difformitas non sequitur ad talem praedeterminationem consecutione physica & causalitatis, sed tantum consecutione logica & illationis. Unde exempla quae ab Adversariis adducuntur, non sunt ad rem; quia mors & caecitas, cum sint intra sphaeram activitatis causarum secundarum,

sequuntur per se, & ex natura rei, & consecutione A
 physica, ad inflectionem vulneris lethalis, & con-
 fixationem oculorum. Malitia autem & deformitas
 peccati, cum non sit intra sphaeram causalitatis di-
 vine, nec contineatur sub objecto formali divine
 omnipotentiae, quae solum respicit id omne quod
 est in Deum ultimum finem ordinabile, non resul-
 tat, nec sequitur ex praedeterminatione voluntatis
 ad materiale peccati, consecutione physica, sed
 tantum logica, ut exposuimus Tractatu praecedenti.

Disp. 4.
 art. 5.

271.

Ad primam confirmationem, nego Majorem:
 ut enim aliqua causa censeatur permissivè solum
 se habere ad aliquem effectum, vel defectum, non
 semper requiritur quod possit illum impedire B
 (saltem potentia consequenti, & in sensu compo-
 sito) sed sufficit quod talis effectus, vel defectus,
 non contineatur intra sphaeram activitatis illius,
 sed in aliam causam deficientem, per se primo re-
 ducatur: ut constat exemplis adductis, praesertim
 exemplo animae moventis tibiam curvam ad am-
 bulandum, quae defectum claudicationis censetur
 permittere; quamvis, supposita motione tibiae,
 non possit illum impedire. Idem cum proportio-
 ne dicendum est in proposito.

Ad secundam nego etiam Majorem: nam (ut in
 eodem exemplo, quo frequenter utitur D. Tho-
 mas persultamus) defectus claudicationis imme-
 diatè resultat ad motum tibiae curvae, sine inter-
 ventu alicujus novae actionis, & tamen anima cen-
 setur esse causa solum permissiva illius. Item pec-
 catum originale ex generatione hominis imme-
 diatè resultat; & tamen Deus illud non positivè
 causat, sed tantum permittit: Ergo similiter qua-
 vis ex positione materialis, immediatè, & sine ul-
 lius novae actionis interventu, formale resulter,
 non sequitur Deum non esse causam tantum per-
 missivam illius: ad hoc enim sufficit quod malitia
 & deformitas peccati, non resulter ex materiali,
 prout est à Deo, & quod talis defectus intra spha-
 ram divinae causalitatis & omnipotentiae non con-
 tineatur. Et haec sufficiant de providentia Dei in
 generali. Tractatu sequenti, de praedestinatione,
 quae est specialis providentia, quam Deus habet
 circa electos; & reprobatione, quae ipsi opponi-
 tur, Deo favente disseremus; & plures ac cele-
 bres hujus temporis difficultates & controversias,
 ea qua poterimus brevitate & perspicuitate
 resolvemus.

272.

*Finis Tomi primi Clypei Theologiae Thomisticae
 contra novos ejus impugnatores.*

